

DEBRECENI EGYETEM
BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR
PSZICHOLÓGIAI INTÉZET

Hogyan szeret a pszichopata?
A Sötét Tetrád a szoros személyes kapcsolat tükrében

Tudományos Diákköri Pályamunka

Készítette: Lampé Zsófia
Témavezető: Dr. habil. Körmendi Attila egyetemi docens

DEBRECEN
2024

Tartalomjegyzék Bevezetés..... Hiba! A könyvjelző nem létezik.

1. Szakirodalmi áttekintés	4
1.1. Sötét Tetrád	4
1.1.1. Machiavellizmus	5
1.1.2. Narcizmus	5
1.1.3. Pszichopátia	7
1.1.4. Szadizmus	9
1.2. Affektív temperamentum	10
1.3. Szerelmi Attitűd	12
1.4. Hűtlenség	15
1.5. Szakítási stratégiák.....	17
2. Vizsgálat.....	18
2.3. A vizsgálati minta.....	20
2.4. Mérészközök	21
2.4.1. Rövid Sötét Tetrád Kérdőív	21
2.4.2. TEMPS-A Temperamentum kérdőív, rövidített változat.....	22
2.4.3. Szerelmi Attitűdök Kérdőív rövidített változat.....	22
2.4.4. Hűtlenség Kérdőív	22
2.4.5. Szakítási stratégiák kérdőív	23
2.4.6. Demográfiai kérdőív	23
2.5. A vizsgálat eredményei	23
2.6. Az eredmények értelmezése.....	29
1. Következtetések, limitáció	31
Irodalomjegyzék.....	34

Bevezetés

Az elmúlt két évtizedben a sötét személyiségjegyek kutatása kiemelt figyelmet kapott a pszichológiában. Jones és Paulhus 2002-ben írta le először egy konstruktumként ezeket a vonásokat és Sötét Triádnak nevezték el a machiavellizmus, narcizmus és pszichopátia hármását (Paulhus és Williams, 2002). 2014-ben kiegészült ez a hármás a szadizmussal, pontosabban a hétköznapi szadizmussal, létrehozva ezzel a Sötét Tetrádot (Chabrol et al., 2009; Paulhus, 2014).

Fontos, hogy ezek szubklinikai vonások, szintjükben nem érik el a klinikai patológiák szintjét. Ezeknek a vonásoknak a hétköznapi szintű, normál populáció körében előforduló formái azért lehetnek kifejezetten érdekesek, mert annak ellenére, hogy szociálisan averzívek és olyan viselkedéseket eredményezhetnek, amelyek veszélyesek és károsak az érintettek és a környezetük számára (Bonfá-Araujo et al., 2022), mégis jelen vannak a mindennapi környezetünkben és az élet minden területére kihatnak. Befolyásolják a munka területét, a személyes kapcsolatokat, a barátságokat, a párkapcsolatot. Ebben a kutatásban az affektív temperamentumok, a szoros személyes kapcsolatok, a szerelem, a hűtlenség és a szakítási stratégiák szemszögéből vizsgáljuk meg ezeket a jegyeket. Arra vagyunk kíváncsiak, hogy a vonások magas szintjével rendelkező egyénekre jellemzőek-e egyedi stratégiák, másképpen vélekednek-e a hűtlenségről, például jobban, vagy kevésbé tartanak-e bizonyos cselekedeteket hűtlenségnek. Vizsgáljuk, milyen típusú szerelemmel szeretnek, hogy van-e ezen a területen kifejezetten rájuk jellemző hozzáállás. A romantikus kapcsolatokkal szorosan összefüggenek az érzelmi aspektusok, ezért megvizsgáljuk, hogy a normál populációban előforduló sötét vonások mutatnak-e együttjárást az affektív temperamentumokkal.

Megnézzük, hogy például a pszichopátia magasabb szintje, amely az empátia hiányával és az impulzivitással társul, kimutatható-e abban, ahogyan a partneréhez vonzódik, vagy amilyen módszert választ arra, hogy a kapcsolatnak véget vessen. Hajlamosabb-e a megszállottságra vagy függőségre a szerelmi kapcsolataiban és figyelembe veszi-e a partnert a szakításnál, vagy ellenkezőleg, a költségátruházás taktikáját alkalmazza, ami a másokra hárítja a szakítás felelősségét. A machiavellizmus magasabb szintjével rendelkezőknél megfigyelhető-e a manipuláció a szerelmi viszonyban is és a játszmázó szerelem lesz-e az, amit megélnék. Van-e egyáltalán különbség a vonások alacsonyabb szintjével rendelkezőkhöz képest?

A kutatásban vizsgáljuk az affektív temperamentumok szerepét is, hogy a normál (nem klinikai) populációban van-e együttjárás ezek és a sötét vonások között. Megnézzük, hogy van-e hatásuk a szoros személyes kapcsolatokban a féltékenységről való vélekedésre, hogy milyen együttjárások mutatkoznak a szerelmi típusokkal és a különböző kapcsolat felbontási stratégiákkal.

Ez a kutatás hozzájárulhat ahhoz, hogy mélyebb betekintést nyerjünk abba, hogyan befolyásolják a sötét vonások a párkapcsolatokat, és segíthet az egyes embereknek és a szakembereknek is abban, hogy jobban megértsék és figyelembe vegyék ezeket a hatásokat a személyes kapcsolatok területén.

1. Szakirodalmi áttekintés

1.1. Sötét Tetrád

A sötét személyiségek kifejezés a szubklinikai tartományban lévő, szociálisan nemkívánatos vonások összességére utal. Ezek nem elég szélsőségesek ahhoz, hogy a klinikai szintet elérjék, jól boldogulhatnak, sőt, kibontakozhatnak és sikereket érhetnek el a mindennapi munkahelyi, iskolai és a tágabb közösségekben (Bonfá-Araujo et al., 2022).

A Sötét Triád publikálása óta (Paulhus és Williams, 2002) jelentős érdeklődést váltott ki a személyiségkutatók körében. A pszichopátia, a machiavellizmus és a nárcizmus hármas nemrég kibővült a szadizmussal, így a négy vonás együtt alkotja a Sötét Tetrádnak nevezett konstruktumot (Chabrol et al., 2009; Paulhus, 2014).

A magasabb nárcizmussal rendelkező egyénekre jellemző a nagyképűség, az exhibicionizmus és az arrogancia (Glover et al., 2012). A machiavellizmusban magasabb szintet elérő személyeknél az elsődleges vonások a manipuláció, a hízélgés, a cinizmus és más, a saját érdekeiket kiszolgáló viselkedések (Collison et al., 2018). A magasabb pszichopátia az empátia hiányával és impulzív viselkedéssel jár, és ezek az emberek hajlamosak az antiszociális viselkedésre (Patrick, 2018). A mindennapi szadizmusban elért magasabb értékek pedig mások verbális, fizikai és pszichés megkárosításával járnak együtt, amelyet pusztán a kegyetlenség élvezete motivál (Buckels et al., 2013).

A négy vonásra egyaránt jellemző az érzéketlen kizsákmányolás és az empátia hiányának átható mintázata (Buckels et al., 2013; Paulhus, 2014). A Sötét Tetrád vonásai negatívan korrelálnak az erkölcsi és kapcsolati területekkel, mint például a kontraproduktív munkahelyi viselkedés, a csalás az akadémiai környezetben, a hűtlen viselkedés a romantikus

kapcsolatokban, valamint az antiszociális viselkedés és attitűdök számos társadalmi kontextusban (Furnham et al., 2013; Paulhus, 2014).

1.1.1. Machiavellizmus

A manipulatív személyiség fogalmát Niccolo Machiavelli itáliai író, filozófus és politikus eredeti nyilatkozataiból válogatva alkotta meg Richard Christie 1970-ben megjelent könyvében Machiavelli politikai stratégiái alapján (Christie és Geis, 1970).

A machiavellizmus egyrészt egy életszemlélet, másfelől meghatározott viselkedési módszerek, stratégiák alkalmazását jelenti (Jones és Paulhus, 2009; McIlwain, 2003; Wilson és mtsai., 1996). Legfőbb sajátosságai a cinizmus, a manipulációs képesség, és az a szemlélet, hogy egy cél elérése érdekében bármilyen eszköz bevethető (Rauthmann, 2012). Richard Christie párhuzamot fedezett fel Machiavelli politikai stratégiái és az emberek mindennapi szociális viselkedése között. Ez alapján munkatársaival egy új személyiségvonást írt le, amelyet machiavellizmusnak neveztek el. Ezek alapján fejlesztették ki a machiavellizmus mérésére a MACH-IV tesztet is (Christie és Geis, 1970).

A machiavellista egyén viselkedése kifejezetten manipulatív, egyértelműen elsőbbséget élvez a saját érdekeltségé, míg mások hasznát vagy veszteségét nem veszi figyelembe. A machiavellista személy másokkal szembeni hozzáállása cinikus és gyanakvó, mert úgy gondolja, hogy ha ő nem használja ki a többieket, akkor azok fogják kihasználni őt (Repacholi és mtsai., 2003).

A machiavellizmus egy még frissebb értelmezése szerint (Dahling et al., 2009) a machiavellizmust négy dimenzió alkotja. Eszerint a négy legfőbb machiavellista jellemvonás a másokkal szembeni bizalmatlanság, az amorális manipuláció, a kontroll iránti vágy az interperszonális szituációkban, illetve a vágy a státusz megszerzésére.

A machiavellista személyek az etikai és társadalmi szabályokat kevésbé veszik figyelembe (Kapoor, 2015), viszont körültekintőbbek és kevésbé impulzívok, mint a szubklinikus pszichopáták (Williams et al., 2010). Empátiás képességük és együttműködési hajlamuk alacsony és csak abban az esetben hajlandóak a segítségnyújtásra, ha ebből valamilyen hasznuk származik (Bereczkei és mtsai., 2007, 2010).

1.1.2. Nárcizmus

A nárcizmust a DSM-V (American Psychiatric Association, 2013) nárcisztikus személyiségzavarként határozza meg. Diagnosztikus kritériumai között szerepel a nagyzólk elképzelés saját fontosságával kapcsolatban, sikerről, hatalomról, szépségről vagy ideális

szerелеmről való fantáziálás, a személy saját különlegességének, egyediségének a hite, túlzott csodálat elvárása, feljogosultság érzése, kizsákmányoló magatartás, az empátia hiánya, irigység és az arrogáns magatartás.

Ruskin és Hall voltak azok, akik a DSM által meghatározott nárcisztikus személyiségzavar normál populációban előforduló változatát, a szubklinikus nárcizmust leírták (Raskin és Hall, 1979). Az ennek mérésére szolgáló kérdőívet hallgatókból álló nagy mintán pontosították és így alkották meg a Narcissistic Personality Inventory-t (NPI).

A nárcizmussal kapcsolatos kutatások kezdetén két formáját különítették el ennek a személyiségvonásnak. Az egyik a nyílt, a másik a rejtett nárcizmus. A nyílt nárcizmus inkább viselkedésben, interperszonális kapcsolatokban, a rejtett nárcizmus az ezzel rendelkező személyek szorongásos jelleme miatt inkább a fantáziában, a személyen belül mutatkozik meg (American Psychiatric Association, 2013). Amíg a nárcizmus nyílt formáját jellemzően extrovertált és kifejezett viselkedések jellemzik, mint például a magas szintű arrogancia és a túlzott önbecsülés, addig a nárcizmus rejtett formája ezzel ellentétes, ki nem fejezett magatartásokat foglal magában (Luchner et al., 2011). A rejtett nárcizmushoz, bár ezt is a jogosultság és a csodálat iránti igény jellemzi, sokszor kapcsolódik a tehetetlenség, a szegény, üresség, alacsony önbecsülés, szorongás és depresszió érzése (Pincus és Roche, 2011). Ezenkívül a rejtett nárcisztikusok önbecsülésük fenntartása érdekében nagymértékben támaszkodnak mások visszajelzéseire, és erős elkerülési motivációjuk is van (Besser és Priel, 2010).

A klinikai pszichológia a nagyzasos vagy grandiózus, illetve a sérülékeny, mimóza vagy vulnerábilis nárcizmust különbözteti meg (Paál, 2014). Ezt sokszor a nyílt és rejtett nárcizmus szinonímájaként használják. A grandiózus nárcisztikusokra jellemző a nagyfokú exhibicionizmus, a saját nagyszerűségüket, felsőbbrendűségüket tükröző viselkedés. Erős bennük a feljogosultság érzése, szükségük van a szerintük nekik járó csodálat kifejezésére mások részéről. Ezt a meggyőződésüket képességeik és teljesítményük legtöbbször nem támasztja alá (Houlcroft és mtsai., 2012). Meghatározó jellemzőjük még a versengésre való hajlam és a reziliencia magas foka is.

A mimóza vagy sebezhető nárcizmus egy kevésbé észrevehető típus, amely a viselkedés szintjén alig nyilvánul meg. Az ilyen személyiségű ember fokozottan érzékeny a bírálatra, elzárkózik a szociális kapcsolatoktól, emiatt általában visszahúzódónak, félénknek tűnhet. Ellentmondásos módon bennük is jelentős a grandiozitás és a feljogosultság érzése, de ezt elrejtik mások elől, ami igen erős belső konfliktust okoz náluk (Paál, 2014).

Back és munkatársai a NARC (Narcissistic Admiration and Rivalry Concept) megalkotásával a nárcizmus két dimenzióját tételezik fel, melyek a csodálat és a rivalizálás. A csodálatot a nárcizmus napos oldalának is nevezik, mivel olyan pozitív következményekkel jár, mint az önbizalom, a vonzerő és az interperszonális siker. A rivalizálás ezzel szemben a nárcizmus sötét oldalát képviseli, amely negatív következményekkel jár önmagára és másokra nézve is, mint az ellenséges hozzáállás, agresszivitás és interperszonális konfliktusok. Azzal, hogy a nárcisztikusok magabiztosak és karizmatikusak, megkapják a csodálatot, emiatt grandiózus énképüket a rövid távú kapcsolatokban fenn tudják tartani. A hosszú távú kapcsolatokban ez az énkép veszélybe kerülhet, ami kellemetlen, agresszív viselkedést eredményez (rivalizálás). Mind a csodálatot, mind a rivalizálást a nárcisztikusok stratégiaként használják, arra, hogy elérjék legfontosabb céljukat, a grandiózus énkép fenntartását (Back et al., 2013).

A nárcizmus egyes modelljei azt sugallják, hogy a grandiozitás és a sebezhetőség tovább különíthető el egy három dimenzióból álló struktúrába, ezek az exhibicionista grandiozitás, jogosultság és sebezhetőség. Ederhile és Wright tanulmányukban a grandiózus és sérülékeny állapotokon belüli és közötti fluktuációkat tanulmányozták. Úgy találták, hogy a nárcisztikus állapotok pillanatról pillanatra való változékonysága mérsékelten összefügg a nárcizmus diszpozíciós értékelésével. Ez azt jelenti, hogy a kimutathatóan nagyképű egyének mutatják mind a nagyképűséget, mind a sebezhetőséget, és ezek szintje náluk az idővel változik. A sebezhető egyének magas szintű sebezhetőséget és alacsony szintű grandiozitást mutatnak. A jogosultság pedig kulcsszerepet játszik a nárcizmus háttérében álló folyamatokban (Edershile és Wright, 2021).

1.1.3. Pszichopátia

Harvey Cleckley saját klienseinek esettanulmányait összegyűjtve 1941-ben írta meg Az épelméjűség, mint álarc című munkáját. Ezt tekinthetjük a pszichopátiával kapcsolatos vizsgálatok kezdetének. A pszichopátákra jellemző tulajdonságokat összegezve 16 kritérium alapján határozta meg a pszichopata személyiséget. Ezek a felületes báj és jó intellektus, a téveszmék, vagy más irracionális gondolkodásra utaló jelek hiánya, az idegesség, neurotikus tünetek hiánya, a megbízhatatlanság, a szavahihetőség, őszinteség hiánya, a büntudat, szégyen érzésére való képtelenség, a nem megfelelően motivált antiszociális viselkedés, a rossz ítélőképesség, a hibákból való tanulásra való képtelenség, a patológiás énközpontúság, szeretetérzésre való képtelenség, az érzelmi válaszok általános szegényessége, a belátás specifikus hiánya, az interperszonális kapcsolatok irányába mutatott érzékenység hiánya, a

szokatlan, visszataszító viselkedés alkohol hatása alatt, néha anélkül is, az öngyilkossággal való fenyegetőzés, melyet ritkán valósít meg, a személytelen, közönséges, integrálatlan nemi élet és bármilyen életterv követésére való képtelenség (Cleckley, 1976).

Mivel az ezzel kapcsolatos vizsgálatokban nem születtek összehasonlítható eredmények, Hare kidolgozta a Psychopathy Checklistet (PCL) 1980-ban. Ez elítélt bűnözők közötti pszichopáták vizsgálata alapján 22 kritériumot tartalmazott. Később ezt továbbfejlesztette, így született meg a Psychopathy Checklist-Revised (PCL-R). A PCL-R egy félig strukturált interjú, amit képileg rögzítenek és két független kódolóval értékeltenek ki és 20 kritériumot tartalmaz (Körmendi és Szklenárik, 2013).

A pszichopátia két fő kategóriára bontható. Az elsődleges vagy primer pszichopátia esetén jellemző a szorongás alacsony szintje, az antiszociális viselkedés, a büntudat hiánya és a tanulásra, belátásra való képtelenség. A másodlagos vagy szekunder pszichopátáknál átlagosnál többször fordul elő szorongás, ennél a típusnál az antiszociális viselkedés a saját belső konfliktusaikra és érzelmi feszültségekre adott válaszreakcióként jelenik meg (Karpman, 1948).

A két kategória között az agresszióban is nagy különbség mutatkozik. Mind az elsődleges, mind a másodlagos pszichopátákra az agresszió magas foka jellemző. Az elsődleges pszichopátákra az instrumentális agresszió a jellemzőbb, ami hideg, érzelmi töltetől mentes és célvezérelt, és ez az egyik legfontosabb olyan jellemző, mely a (primer) pszichopátiát minden más pszichológiai rendellenességtől megkülönbözteti. A másodlagos pszichopátiában a reaktív agresszió a domináns, ennek része a nagyfokú ingerlékenység, a nagyon intenzív megtorló reakció, ami a vélt vagy valós sérelem súlyosságával nem áll arányban. A másodlagos pszichopáták támadást, bántást látnak olyan helyzetekben is, ahol az egyáltalán fordul elő (Paál, 2014).

A kétfaktoros modellen kívül a pszichopátiának van három- és négyfaktoros modellje is. A háromfaktoros modellt a személyes kapcsolatokban mutatott arrogáns, manipulatív viselkedés, az érzelmi sekélyesség és impulzivitás és a felelőtlen, antiszociális viselkedés alkotják. (Cooke és Michie, 2001). A négyfaktoros modell szerint a manipulatív, arrogáns viselkedés, hazudozás, a büntudat, empátia hiánya, sekélyes érzelmek, ridegség, az élménykeresés, impulzivitás, felelőtlenség, mások kihasználása, reális célok hiánya, és a rossz viselkedéses kontroll, korai viselkedéses problémák, bűnözői viselkedés jellemzi (Hare, 2003). Chris Patrick triarchikus modellje szerint pedig a pszichopátia három, egymástól jól elkülöníthető faktorra bontható. Az egyik a gátlástalanság, (impulzivitás, felelőtlenség, az érzelmek és a viselkedés szabályozásának nehézségei), másik a merészség, (dominancia, társas

magabiztosság, érzelmi rugalmasság és a kockázatvállaló viselkedés), az utolsó faktor pedig az aljasság (empátia hiánya, megvetés, kötődésre való képtelenség, kizsákmányolás) (Patrick et al., 2009).

Fontos nézőpont, hogy a pszichopátiás vonások nem külön kategóriákként értelmezhetőek, hanem kontinuumként írhatók le és a pszichopata személyek a kontinuum egyik végén helyezkednek el. A kontinuum másik végén találhatóak a neurotikus egyének (Körmendi és Szklenárik, 2013).

A szubklinikus pszichopátia az antiszociális személyiségzavar nem patológiás megfelelője. Az antiszociális személyiségzavar DSM-V szerinti diagnosztikus kritériumai között szerepel a társas normákhoz való alkalmazkodásra való képtelenség, csalási hajlam, impulzivitás, az előrelátás hiánya, az irritabilitás és agresszivitás, a saját és mások biztonságának figyelmen kívül hagyása, a felelőtlenség és a bűntudat, megbánás hiánya (American Psychiatric Association, 2013). Ezek a diagnosztikus kritériumok inkább a szekunder (impulzív, szorongó) pszichopátát írják le. Az primer pszichopátákra nem jellemző az irritabilitás és az impulzivitás. A pszichopáták egyik fontos alcsoportjának, a sikeres pszichopátáknak az azonosítására egyáltalán nem alkalmasak a DSM kritériumok (Körmendi és Szklenárik, 2013).

1.1.4. Szadizmus

Evolúciós szempontból az emberi kegyetlenség alkalmazkodás. Előnyöket biztosíthatott őseink számára a szaporodásban, például azáltal, hogy megkönnyítette a harcban és a vadászatban való boldogulást (Nell, 2006).

Fromm (1973) az elsők között írta le a szadista személyiséget. Három típusát különböztette meg. A fizikai, a mentális és a szexuális szadizmust. Ezek forrásának a szociális impotenciát és a bizonytalanságot tekintette. Úgy gondolta, hogy a szadistákat kizárólag a gyengék és a kiszolgáltatottak stimulálják, és nem tudnak örömet szerezni az erős személyiségek bántalmazásából (Buckels, 2018).

A szadizmus feltételezett összefonódása a szexuális viselkedéssel és a bűnözéssel rendszeresen megnehezítette a meghatározására tett kísérleteket (Bradley et al., 2006). A Mentális zavarok diagnosztikai és statisztikai kézikönyvének harmadik kiadásában (American Psychiatric Association, 1987) a szadista személyiségzavar nyolc kritériummal rendelkező kategóriaként szerepelt (a diagnózis felállításához az kellett, hogy az egyén legalább négy kritériumnak megfeleljen). Érdekes módon a kritériumok egyike sem tartalmazta a szexuális szadizmust, és a hangsúly a mások feletti uralomra és hatalomra helyeződött. A DSM-IV-ben

(American Psychiatric Association, 1994) azonban a szadizmusnak ezt az átfogó formáját törölték, és csak a szexuális szadizmus maradt meg parafilaként. A BNO sem tartalmaz kódolási kategóriát a globális szadizmusra, viszont a DSM-hez hasonlóan elismeri a szexuális szadizmust (Paulhus és Dutton, 2016).

Bár a szadizmussal kapcsolatos pszichológiai elképzelések eddig hagyományosan klinikai rendellenességnek tekintették, egyre nagyobb a tudományos érdeklődés az iránt, hogy a szadizmus beletartozik a személyiség normális tartományába is. A szadista személyiség a másokkal szembeni kegyetlenségre való tartós hajlamként fogható fel (Buckels, 2018).

Ez a mindennapokban is előforduló szadizmus mutatkozik meg például abban, amikor az emberek élvezettel néznek erőszakos filmeket vagy játszanak erőszakos játékokat, ezzel kielégítve szadista hajlamaikat (Buckels et al., 2013). A szadizmus gyakoribb változatai, mint mások verbális megalázásának vagy erőszakos videojátékok játszásának élvezete, nélkülözhetik a szexuális vagy bűnügyi jellemzőket, de a kegyetlenségből származó élvezetet ugyanúgy magukban foglalják. Hogy hangsúlyozzák hétköznapi jellegüket, az ilyen tendenciákat hétköznapi szadizmusnak nevezték el (Paulhus és Dutton, 2016).

A hétköznapi szadizmus hajlam arra, hogy az egyén öröm vagy a dominancia érvényesítése céljából másokat bántson és megalázzon (O'Meara és Hammond, 2016). A Big Five személyiségtypusokkal összevetve Kowalski és munkatársai (2020) azt találták, hogy a mindennapi szadizmus negatívan korrelál az egyetértéssel és a lelkiismeretességgel, és nulla vagy elhanyagolható korrelációt mutat a többi Big Five tulajdonsággal. Továbbá a szadizmus összefüggésbe hozható az antiszociális viselkedéssel, például az internetes trollkodással (Buckels et al., 2014, 2019), az agresszióval (Duan et al., 2021), az erőszakos videojátékok iránti preferenciával (Gonzalez és Greitemeyer, 2018), a gyászolókkal szembeni kárörömmel (Lee, 2019), antiszociális Tinder használatával (Duncan és March, 2019), zaklatással (van Geel et al., 2017), szexuális agresszióval (Russell és mtsai., 2017; Russell és King, 2017), vandalizmussal (Pfattheicher et al., 2019), indokolatlan agresszióval (Reidy et al., 2011), kiber zaklatással (Smoker és March, 2017), vallási radikalizációval (Chabrol et al., 2020) és fiatalkori bűnözéssel (Chabrol et al., 2009).

1.2. Affektív temperamentum

Az emberi személyiségnek a négy különböző temperamentumtypus mentén való értelmezése Hippokratészig és Arisztotelészig nyúlik vissza (Akiskal és Akiskal, 2007). Az ókori görög és római orvoslás humorális elmélete a temperamentumokat az érzelmi válaszkészség egyéni formáinak tekintette (Pompili et al., 2008). Ez alapján Kraepelin (1921) négy különböző

temperamentumtípust (depressziós, mániás, ciklotímiás és irritábilis) javasolt, amelyeket a főbb érzelmi állapotok szubklinikai megnyilvánulásaként írt le.

Az affektív temperamentumok egyik jellemzője, hogy már születéstől kezdve megnyilvánulnak, és jellemzően később sem változnak, illetve a különböző hangulatzavarok előfutárai lehetnek. Emellett az affektív zavarok lefolyására és kimenetelére is hatással lehetnek, így például az öngyilkos magatartással is összefüggésbe hozták őket (Akiskal et al., 2005; Pompili et al., 2012; Vázquez et al., 2012).

Akiskal és munkatársai (1998) az affektív temperamentumok vizsgálatára egy félig strukturált interjút (TEMPS-I) dolgoztak ki, amely képes a depresszív, a ciklotim, a hipertim és az ingerlékeny temperamentumokat megkülönböztetni egymástól. Később ennek mentén került ismertetésre egy önbevalláson alapuló változat, a 110 tételes TEMPS-A, (Temperament Evaluation of Memphis, Pisa, Paris and San Diego) amiben már az ötödik, szorongó temperamentum is megjelenik (Lang et al., 2018).

A depresszív temperamentumú emberek jellemzően passzívak és csendesek, de megjelenhet náluk a szkeptikusság és hiperkritikusság, gyakran panaszkodás formájában. Pozitív tulajdonságuk lehet a lelkiismeretesség és a fegyelmezettség, azonban ezeket gyakran megakasztja a csökkentértékűség és kudarcra ítéltség folyamatosan visszatérő érzése (Pléh, 2021). Pesszimista, erősen önkritikus, borúlátó és túlzott aggodalmaskodásra hajlamos emberek, akikre jellemző az asszertivitás hiánya, önvádolóak, szégyenlősek, érzékenyek a kritikára, önmegtagadóak, másoknak szeretnének megfelelni, munkájukban is inkább másnak dolgoznak, minthogy ők legyenek az irányítók (Akiskal et al., 2005).

A ciklotím temperamentumot hirtelen hangulatváltások jellemzik, amelyek fennmaradása pár napig jellemző. Ezek olyan ellentétes hangulatváltozások, mint a lomhaság és a fokozott energia, az alacsony önbizalom és a túlzott magabiztosság, valamint a kreatív gondolkodás és a tompa vagy zavaros gondolatok közötti viselkedésbeli váltakozások (Akiskal et al., 2000). A biológiai funkciókat magas fokú változékonyság jellemzi, így a hiperszomnia és inszomnia váratlan egymásutánisága is (Pléh, 2021).

Az ingerlékeny temperamentumot a kedvetlenségre és a panaszkodásra való hajlam jellemzi (Akiskal és Mallya, 1987). Az ilyen temperamentummal rendelkezők hangulata főként borongós, hiperkritikus, sokszor tolakodó, sőt akár erőszakos is lehet. Viselkedésükre jellemző még a nyugtalanság és az impulzivitás is, ami döntően negatív érzelmi tónussal is párosul (Pléh, 2021). Ezek mellett ingerlékeny, szkeptikus és kritikus (ami sokszor intellektuális érénynek tekinthető), de egyébként az összes temperamentum közül a legsötétebb természetűek.

Mogorvák, panaszkodóak, elégedetlenek; hajlamosak a dühre, sokszor erőszakosak, és szexuálisan féltékenyek (Akiskal et al., 2005).

A többi temperamentummal szemben a hipertím temperamentumra jellemzőek egyes adaptív tulajdonságok is, mint a társaságkedvelés, a fokozott energia és a túlzott vidámság. Azonban az indokolatlan, túlzott magabiztosság, a tevékenységekben való túlzott részvétel, a gátlástalan vagy vakmerő viselkedés, és a nagyzásos fantáziák akár nemkívánatos következményekhez is vezethetnek (Akiskal et al., 2000). Emellett jellemző még rájuk a promiszkuited sexualitás, a fokozott élménykeresés és a gátlástalanság megnyilvánulásainak széles skálája is (Pléh, 2021). A hipertímek vizsgálatánál jelentkezett a legtöbb "pozitív" tulajdonság: életvidám, kifelé forduló, tréfás, optimista, magabiztos, tele van ötletekkel, ékesszóló, mozgékony, rövid ideig alvó, fáradhatatlan, szeret főnök lenni, céltudatos és kockázatt vállaló, de nem szívesen ismeri be a kotnyeles természetét (Akiskal et al., 2005).

A szorongó temperamentumot pesszimizmus, erősen önkritikus, komor és túlzott aggodalmaskodásra való hajlam jellemzi. Ehhez tartozik még a személyes kudarcra való túlzott foglalkozás, az asszertivitás hiánya, az önmegtagadás és a másoknak való megfelelésre törekvés (Akiskal et al., 2005).

1.3. Szerelmi Attitűd

A szerelem pszichológiai szempontból kiemelkedően fontos és összetett érzelm, amely minden emberi kultúrában megtalálható. Evolúciós megközelítésből nézve a szerelem egy olyan mentális alkalmazkodás, amely a túlélés és a szaporodás specifikus kihívásainak együttes megoldására fejlődött ki (Meskó és Zsidó, 2022).

Lee a *Colors of Love: An Exploration of the Ways of Loving* (1973) című könyvében mutatta be a szerelem színek elméletét. Modelljében hat különböző szerelmi típust írt le, amiket görög és latin, szerelemmel kapcsolatos kifejezésekkel nevezett el. Munkájában három elsődleges, három másodlagos és kilenc harmadlagos szerelmi stílust határozott meg, amiket a hagyományos színekkel írt le. A három elsődleges az Eros, a Ludus, és a Storge. Az elsődleges típusok keverékéből alakulnak ki a másodlagos típusok. Ezek a Pragma, (Storge és a Ludus kombinációja), a Mania, (Eros és a Ludus kombinációja) és az Agape (Eros és a Storge kombinációja) (Raffagnino és Puddu, 2018).

Eros: Erre a szerelmi stílusra jellemző, hogy egy már előre elképzelt ideális fizikai megjelenés alapján keres szerelmet. A tipikus erotikus szeretőnek boldog, kiegyensúlyozott gyermekkor volt, a szülőkkel és testvérekkel való meghitt kapcsolatára szívesen gondol vissza. Az érintettek összességében elégedettek az életükkel, a munkájukkal, és készen állnak a

szerelemre, de nem keresik azt szorongva. A tipikus erotikus szerető képes világosan leírni a számára legvonzóbb fizikai tulajdonságokat. Ezt mind szóban, mind képeken megmutatva gyorsan és egyértelműen képes megtenni (J. A. Lee, 1973, 248. o.). Minél intenzívebb a kapcsolat, annál igényesebb és különlegesebb a keresett ideális kép, és annál szorosabban felel meg ennek a választott személy. Az erotikus szerető nagyon hamar kitárulkozik és ezt várja a másiktól is, beleértve a szexuális intimitást is. Egészen kapcsolatuk elejétől fogva gyakran akarja látni a másikat, és kiterjedt, mély kapcsolat kialakítására törekszik. Ugyanakkor élvezzi az érzelmi intenzitást anélkül is, hogy követelőzne vagy megszállottan birtokolná a másikat. A szerelemben sokkal inkább magabiztos, mint szorongó (J. A. Lee, 1977).

Ludus: Ovidius kifejezése a játékos szerelemre egy olyan szerelmi stílust ír le, amely nyitott, nagyobb szabadságot enged meg és elfogadja a sokszínűséget. Képviselőik vigyáznak arra, hogy ne vonódjanak be túlságosan érzelmileg, a féltékenységet kerülik, több rövidebb életű kapcsolat jellemzi őket. A tipikus ludus szerelmes jellemzően átlagosnak tartja gyermekkorát, és kielégítőnek találja jelenlegi életét, azonban ritkán lelkesedik érte. Az elköteleződésre nem áll készen. Különböző fizikai típusok tetszenek neki, ezeket váltogatja. Nem esik szerelembe, hanem a szokásos módon folytatja az életét, és elvárja, hogy a szerelmi kapcsolata illeszkedjen a meglévő napirendjébe. Óvatosan kerüli az elköteleződést a kapcsolaton belül. Hasonlóan kerüli a túl sok találkozást, nehogy bármelyik fél is túlzottan bevonódjon érzelmileg. A Ludus számára a szerelem játszható nyílt játékként, a partner tisztességes figyelmeztetésével, vagy akár a partner félrevezetésével is. A Ludus szeretőként nem féltékeny és nem rivalizál, és elvárja, hogy a partner se érezzen féltékenységet, vagy ha mégis, akkor ne mutassa ki azt. A szexuális intimitást inkább szórakozásként éli meg, mint hogy elköteleződött, komoly kapcsolatban legyen. Ha a kapcsolat már nem számára megfelelően kellemes és szórakoztató, a ludikus szerető úgy érzi, hogy jogosan vet véget neki. Addigra jellemzően már talált egy másik partnert magának. Valójában az optimális ludikus helyzetet az jelenti, amikor két vagy három szeretője van, akik nem is tudnak egymás létezéséről. Az, hogy "egyszerre több vasat tart a tűzben" annak megakadályozására szolgál, hogy bármelyik személy túlzottan bevonódjon a kapcsolatba (J. A. Lee, 1977).

Storge: A storge egy olyan szerelmi stílus, amely a lassan fejlődő vonzalmon és társaságon, az én fokozatos felfedésén, az öntudatos szenvedélyesség kerülésén és a hosszú távú elköteleződés elvárásán alapul. A tipikus storgikus szerelmes jellemzően stabil családból jön, gyakran több testvére van. Elvárja, hogy a szerelem a mély barátságnak, egészen a szexuális intimitásig és elköteleződésig tartó kiterjesztése legyen. Nincs tudatos meghatározása az ideális típusának. Fontosabb számára, hogy a szeretett személyt társnak és szeretetteljes embernek

tartsa. Náluk a közös érdeklődési körök és tevékenységek megosztása sokkal inkább összeköti a partnerével, mint az egymás iránti vonzalom. A storgikus szerelmesek akár a szeretett személy távollétének hosszú időszakait is elviselik a kapcsolat biztonsága miatti aggodás nélkül. Jellemzően kerülnek a szélsőséges érzelmeket és az egymás érzéseivel való tudatos mérlegelést. A szexuális önfeltárást csak fokozatosan és későn kerül sor, általában a kölcsönös elkötelezettség érzését követően.

Mania: Megszállott, féltékeny, érzelmileg intenzív szerelmi stílus, amelyet a szeretett személlyel való foglalatosság és a szeretet ismételt megerősítésének igénye jellemez. A tipikus mániás szerető ugyanolyan intenzíven szeret, mint az erotikus szerető, ugyanakkor ugyanúgy visszatartja az érzelmeit és manipulál, mint a ludikus szerető. Ez az ellentmondás ambivalenciát és feszültséget eredményez. A mániás szerelmes úgy érzi, hogy a gyermekkor boldogtalan volt, attól függetlenül, hogy valóban az volt-e. Jellemzően magányos, barátai nincsenek, de a munkáját élvez. Keresi a szerelmet, de meglehetősen bizonytalan abban, hogy melyik fizikai típus is vonzza őt valójában. Gyakran érez szerelmet olyan iránt, aki eleinte ellenszenves volt számára. A mániás szerelmes megszállottan foglalkozik a szeretett személlyel, de riválisokat és a kapcsolatot érintő katasztrófákat képzel el, ennek ellenére a kapcsolat nehézségeinek figyelmeztető jeleit figyelmen kívül hagyja, amíg már túl késő nem lesz (J. A. Lee, 1977).

Pragma: Olyan szerelmi stílus, amelynek képviselői a fontos „statisztikai mutatókat” figyelik meg a lehetséges partnerrel kapcsolatban. A potenciális szerető képzettségét, hivatását, vallását, életkorát és számos más demográfiai jellemzőjét figyelembe veszik a megfelelő pár keresése során. A pragmatikus szerető a ludus irányítását és manipulativitását a storge társaságkeresésével ötvözi. Gondolatban listát készít arról, hogy miket vár el a társától, és a racionális döntés érdekében a legvalószínűbbnek vélt helyeken kezdi el keresni a partnerét. A pragma egy olyan szerelmi stílus, amely az kifejezetten jellemző az elrendezett házasságokra (J. A. Lee, 1977).

Agape: Az önzetlen szeretet, a szerető kötelességének tekinti, hogy viszonzás nélkül szeressen. Gyengéd, gondoskodó, és inkább az értelem, mint az érzelem vezérli. Ez a szerelmi típus inkább eszményként, mint megvalósulásként létezik a társas kapcsolatokban. Úgy érzi, hogy a cölibátusban éri el a legnagyobb valószínűséggel az abszolút önzetlenség teljes kifejeződését. Az agapikus szerető általában idősebb és érzelmileg érettebb, mint bármely más szerelmi típusba tartozó egyén. A szeretetet kötelességnek érzi, amit az akarata irányít, nem pedig érzésként vagy vonzalomként tekint rá. Bárki méltó lehet a szeretetére, a tulajdonságaitól, megjelenésétől és érdemeitől függetlenül. Az agapé szerelme soha nem meg- vagy kiérdemelt, hanem ajándék szeretet (J. A. Lee, 1977).

Lee modellje alapján fejlesztették ki a Szerelmi Attitűdök Kérdőívet (LAS) (Hendrick et al., 1998), amely lehetővé teszi, hogy a szerelmi stílusok más személyiségvonásokkal való kapcsolatát vizsgálni lehessen. Ez az elsődleges és másodlagos típusokat méri.

Korábban vetették már össze a szerelmi stílusokat a Big Five vonásaival (White et al., 2004), ahol a neuroticizmus például az Agapéval mutatott pozitív korrelációt a nők esetében. Az Agapé itt mérsékelten előre jelezte a partner iránti figyelmet, ami a sikeres, hosszú távú partnerkapcsolat fenntartásához szükséges. A szélsőséges agapé viszont a partnerrel való neurotikus összefonódást és az énről való lemondást jelezheti. A neuroticizmus korrelációi az Eros, az Agapé és a Mánia affektívebb szerelmi stílusokkal összhangban vannak azzal az elképzeléssel, hogy a neuroticizmus az öt faktor közül az egyik legérzelmesebb, valószínűleg a negatív affektus komponens hangsúlyossága miatt (Zillig et al., 2002).

1.4. Hűtlenség

A legsúlyosabb sérüléseket egy párkapcsolaton belül vitathatatlanul a hűtlenség képes okozni. Leginkább a kapcsolat stabilitását ássa alá. Bizalmatlanságot és konfliktusokat szül és súlyosan károsítja a pár összetartozás érzését (Agnew és mtsai., 1998). A hűtlenség sokféle formában és tevékenységben megjelenhet, mint például viszony, házasságon kívüli kapcsolat, megcsalás, szexuális együttlét harmadik féllel, csókolózás, barátságon túli érzelmi kapcsolatok, internetes kapcsolatok és pornográfia használat is (Nagurney és Thornton, 2011). Hűtlenségnek nevezzük, ha egy személy megszegi az intimitás kizárólagosságára vonatkozó megállapodást, amelyet a pár hallgatólagosan vagy nyíltan kötött egymással. Ez azt jelenti, hogy az érzelmi és szexuális kapcsolat más irányba fordul, anélkül hogy a másik fél beleegyezne vagy tudna róla a kötődési kapcsolatban (Bird et al., 2007).

Alfred Kinsey két típusát különböztette meg a hűtlenségnek, az érzelmi és a szexuális hűtlenséget (Kinsey et al., 2003). Szexuális hűtlenség az, ha valaki a partnerén kívül is létesít szexuális kapcsolatot, míg az érzelmi hűtlenség, amikor valaki másba, és nem a partnerébe szerelmes (Whitty és Quigley, 2008).

Következményei ellenére a hűtlenség kifejezetten gyakori jelenség a mindennapokban. A szexuális hűtlenség előfordulásának gyakorisága a reprodukciós készlettel is összefüggésben lehet, de sokan hajlamosak lehetnek rá a párkapcsolati elégedettségüktől függetlenül is (Weeks et al., 2003).

Az érzéketlenség, az antiszociális hajlam és az empátia hiánya olyan személyiségvonások, melyek hűtlenségre hajlamosítanak (Schmitt, 2004). Az olyan sötét

személyiségvonások, mint a machiavellizmus, a nárcizmus és a pszichopátia pedig egyértelmű összefüggést mutatnak a hűtlenséggel, illetve annak szándékával (McHoskey, 2001).

A hűtlenséget elkövetők általában igyekeznek elérni, hogy elsődleges kapcsolatuk fennmaradjon, más romantikus vagy szexuális kapcsolat keresése során is. Az evolúciós pszichológiai megközelítés szerint ez a viselkedési minta egy biztonsági stratégia része is lehet az utódok változatos genetikai profiljának biztosítása érdekében (Belsky et al., 1991). A hűtlenséggel összefüggő viselkedési mintázatokban jelen vannak a szituációs szempontok és a stratégiai tervezés is (Cooper és Peterson, 1980).

Számos összefüggés mutatható ki a hűtlenség és a sötét személyiségvonások között, amelyek pszichológiai és személyiségbeli nézőpontokat érintenek. Például a pszichopátiás impulzivitás (Newman et al., 1987) valószínűleg hozzájárul a hűtlenséghez, ahogyan a nárcisztikus jogosultság is (Emmons, 1987). A nárcizmus ezen kívül összefügg a párkapcsolati elégedetlenséggel (Campbell és Foster, 2002), ami szintén előre jelzi a hűtlenséget (Weeks et al., 2003). A nárcisztikus egyének partnerei sosem tudnak megfelelni meg az elvárásoknak (Foster, Shrira és Campbell, 2006), ami más kapcsolatok megismerésére is készítheti őket (Campbell és Foster, 2002). Emellett a magas szintű nárcisztikusok hajlamosak az impulzivitásra (Jones és Paulhus, 2011) és az önpusztításra (Vazire és Funder, 2006), hasonlóan a magas értékű pszichopátiával rendelkezőkhöz (Cleckley, 1976; Hare, 1999).

A titoktartás és az előrelátás a machiavellizmus vonáshoz kapcsolódó tulajdonságok. Stratégiai tervezésük okán a machiavellizmusban magas szintű egyének rendelkeznek az impulzuskontrollal (Jones és Paulhus, 2011) és a számító természettel (Williams et al., 2010), amik szükségesek a megtévesztéshez, miközben csökkentik a káros következmények előfordulásának esélyét. Azaz a machiavellista egyéneknek képesek a legnagyobb valószínűséggel arra, hogy hűtlenek legyenek, de úgy, hogy ezzel ne ássák alá az elsődleges kapcsolatukat. A machiavellista egyének a szituációs szempontokat is figyelembe veszik, amikor félrelépést követnek el (Cooper és Peterson, 1980). Amikor hűtlenséget követnek el, az valószínűleg stratégiai okokból történik, nem pedig impulzív okokból (Jones és Paulhus, 2011).

Jones és Weiser (2014) a Sötét Triád vonásait a romantikus kapcsolatok kontextusában vizsgáló tanulmányukban azt találták, hogy mind a pszichopátia, mind a machiavellizmus előre jelezte a párkapcsolati hűtlenséget, de csak a pszichopátiás hűtlenség vezetett a kapcsolat végéhez, míg a machiavellizmusnál nem. Ezek alapján a magas értékű machiavellizmussal rendelkezők jobban elkerülik a félrelépést, ami valószínűleg a partnerük manipulálásának következménye, vagy a kisebb kockázatú lehetőségeket választják ki a félrelépésre.

1.5. Szakítási stratégiák

Egy romantikus kapcsolat befejezése gyakori, erősen érzelmi, stresszes, sőt fájdalmas élmény (Sprecher et al., 1998). A párkapcsolati partner elvesztése az egyik legtraumatikusabb és legnyomasztóbb esemény az életben (Bowlby, 1982). Lényeges azon tényezők azonosítása, amelyek kevésbé szorongatóvá tehetik ennek a gyakori eseménynek az átélését (Collins & Gillath, 2012).

A romantikus kapcsolat felbomlását distressz követi és ezt nagyban befolyásolja, hogy az emberek milyen stratégiát alkalmaznak a szakítás tényének, vágyának a közlésére (Banks et al., 1987).

A szakítási stratégiákkal kapcsolatos kutatások nagy része és mérések is elavult (pl. Baxter, 1982) és nem haladt együtt a technikai fejlődéssel (pl. Facebook), ami újabb lehetőségeket biztosít a kapcsolatok megszüntetésére (pl. a kapcsolati státusz megváltoztatása). Emiatt dolgozott ki Collins és Gillath egy Baxter és Sprecher korábbi kérdőíveit is felhasználó mérőeszközt, ami jobban adaptálható a modern környezetbe (Collins és Gillath, 2012).

Általánosságban elmondható, hogy a stratégiák általában a közvetlenség szintje és a másik fél felé kifejezett gondoskodás vagy aggodalom mértéke szerint változnak (Baxter, 1982; Sprecher et al., 2010). Azok a stratégiák, amelyek a közvetett kommunikációra épülnek, mint például a partner kerülése, kevesebb együttérzést tükröznek, és a szakítás utáni negatívabb kimenetekkel hozhatók kapcsolatba (Sprecher és mtsai., 2010). Ezzel szemben a közvetlenebb szakítási stratégiák, mint például a szakítási vágy nyílt kifejezése, a partner iránti legnagyobb együttérzést és aggodalmat mutatják, és kevesebb negatív kimenettel járnak együtt (Sprecher és mtsai., 2010).

Collins és Gillath hétféle szakítási stratégiát azonosított, és kimutatták, hogy ezek a különböző stratégiák befolyásolják a szakítás utáni kimeneteket. A kötődéseméleti keretet használták fel kutatásukban annak érdekében, hogy jobban megértsék a szakítási stratégiák használatát. Hipotetikus forgatókönyvek alapján arra jutottak, hogy a kötődési biztonság fokozása csökkenti a szakítás negatív kimenetét (Collins és Gillath, 2012).

A sötét vonások közül a magasabb nárcizmussal rendelkező egyének szakítás utáni érzelmeinek vizsgálatakor azt találták, hogy a nárcisztikus csodálat és a rivalizálás összefüggött a szakítást követő nagyobb dühvel, a rivalizálás több, a csodálat pedig kevesebb internalizált negatív érzellemmel állt kapcsolatban. A szakításért jellemzően nem teszik felelőssé a partnert, viszont a csodálat iránti igény egyértelműen a kapcsolat korábbi befejezéséhez vezet (Back et al., 2013).

Brewer és munkatársai (2023) a Sötét Triád szakítási stratégiáit vizsgálták meg. Eredményeik szerint a machiavellizmus és a pszichopátia a költségátruházás és a manipuláció stratégiákkal kapcsolódott össze. Ezen kívül a machiavellizmus még az elkerülés/visszavonulás és de-eszkaláció stratégiákat jósolta a romantikus kapcsolat befejezésekor, míg a pszichopátia a távolságtartó/közvetett kommunikáció gyakoribb, míg a pozitív hangnem/önvád stratégia ritkább használatát jósolta. A nárcizmus csak egy szakítási stratégiának volt prediktora, ez pedig a nyílt konfrontáció stratégia. A romantikus kapcsolatok megszüntetésekor a Sötét Triád személyiségvonásaival magasabb szinttel rendelkező egyének nagyobb valószínűséggel alkalmaznak manipulatív szakítási stratégiákat, és kisebb valószínűséggel használnak olyanokat, amelyek empátiát vagy együttérzést feltételeznek.

2. Vizsgálat

2.1. A vizsgálat célja

A kutatás fő célja az volt, hogy mélyebben megértsük a Sötét Tetrád személyiségvonásainak (machiavellizmus, nárcizmus, pszichopátia és szadizmus) hatását a párkapcsolatokra. Ennek érdekében különböző érzelmi és viselkedésbeli aspektusokat vizsgáltunk, beleértve az affektív temperamentumok szerepét, a szerelmi stílusokkal való összefüggéseket, a szakítási stratégiákat és a hűtlenséggel kapcsolatos vélekedéseket.

A korábbi kutatások szerint a Sötét Tetrád mind a négy vonására egyaránt jellemző az érzéketlenség és az empátia hiánya (Buckels et al., 2013; Paulhus, 2014), ezek pedig olyan vonások, melyek hűtlenségre hajlamosítanak (Schmitt, 2004). A Sötét Triád vonásainak magasabb szintjével rendelkező egyének nagyobb valószínűséggel alkalmaznak manipulatív szakítási stratégiákat, és kisebb valószínűséggel használnak olyanokat, amelyek empátiát vagy együttérzést feltételeznek (Brewer et al., 2023). A nárcisztikus egyének hajlamosak az impulzivitásra (Jones és Paulhus, 2011) és az agresszióra (Kjærвик és Bushman, 2021). Az ingerlékeny temperamentum és az impulzivitás átfedéseket mutat, úgy, mint a hangulat instabilitása és reaktivitása is (Perugi és Akiskal, 2002). A ciklotím temperamentum erősen korrelál a magas szintű impulzivitással (Turek et al., 2020). A machiavellista egyének képesek a legnagyobb valószínűséggel arra, hogy hűtlenek legyenek úgy, hogy ezzel ne sodorják veszélybe az elsődleges kapcsolatukat (Cooper és Peterson, 1980). A Sötét Tetrád vonásai és az affektív temperamentumok összefüggéseinek vizsgálatáról nem volt fellelhető szakirodalom.

2.2. Hipotézisek

H₁: Feltételezzük, hogy akik a pszichopátia skálán magasabb pontszámot érnek el, azokra jobban jellemző az ingerlékeny temperamentum.

Ez azért valószínűsíthető például, mert az ingerlékeny temperamentum és a vonásfüggő impulzivitás számos hasonlósággal rendelkezik, beleértve a hangulat instabilitását és reaktivitását is (Perugi és Akiskal, 2002). A pszichopata egyének pedig kimutathatóan hajlamosak az impulzivitásra (Jones és Paulhus, 2011).

H₂: Feltételezzük, hogy akik a machiavellizmus, a nárcizmus, a pszichopátia és a szadizmus skálákon magasabb pontszámot érnek el, azokra jobban jellemző a manipuláció szakítási stratégia.

Ez azért valószínű, mert a Sötét Triád esetében egy korábbi kutatás (Brewer et al., 2023) is megerősítette már, hogy a vonások magasabb szintjével rendelkező egyének nagyobb valószínűséggel alkalmaznak manipulatív szakítási stratégiákat, és kisebb valószínűséggel használnak olyanokat, amelyek empátiát vagy együttérzést feltételeznek. Ezen kívül a Sötét Triád vonásaira jellemző a manipuláció és érzéketlenség (Furnham et al., 2013), így valószínű, hogy egy kapcsolat felbontásakor is ezzel a taktikával élnek.

H₃: Feltételezzük, hogy akik a machiavellizmus skálán magasabb pontszámot érnek el, azokra jobban jellemző a Ludus szerelmi stílus.

Ez azért valószínű, mert a Ludusra jellemző, hogy kerüli az elköteleződést, játékként fogja fel a szerelmet, manipulál és képes akár egyszerre több kapcsolatot is párhuzamosan fenntartani (J. A. Lee, 1977). A machiavellista egyénekre szintén jellemző a manipuláció (Furnham et al., 2013) és a sötét vonások közül ők képesek a legnagyobb valószínűséggel arra, hogy hűtlenek legyenek úgy, hogy ezzel ne ássák alá az elsődleges kapcsolatukat (Cooper és Peterson, 1980).

H₄: Feltételezzük, hogy a szexuális tartalmú telefonbeszélgetést és a szextinget (szexuálisan túlfűtött üzenetek és képek küldése telefonon) kevésbé valószínű, hogy hűtlenségnek tartják azok, akik magasabb értékeket érnek el a machiavellizmus, a nárcizmus, a pszichopátia és a szadizmus skálákon.

Ez azért lehet így, mert a Sötét Tetrád mind a négy vonására egyaránt jellemző az érzéketlen kizsákmányolás és az empátia hiánya (Buckels et al., 2013; Paulhus, 2014), ezek pedig olyan vonások, amelyek hűtlenségre hajlamosítanak (Schmitt, 2004). Ezért valószínűsíthető, hogy a magasabb Sötét Triád pontszámokkal rendelkező egyének megengedőbbek magukkal a

hűtlenség bizonyos formáival kapcsolatban, mint azok, akik alacsonyabb pontszámokkal rendelkeznek. A két vizsgált kérdés a minta által leginkább hűtlenségnek gondolt kategóriából, a szexuális tevékenységből lett kiválasztva.

H₅: Feltételezzük, hogy az ingerlékeny temperamentum előre jelzi a nárcizmus vonás magasabb szintjét.

A nárcisztikus egyének hajlamosak az impulzivitásra (Jones és Paulhus, 2011), és az agresszióra, ami még provokáció hiányában is jelentős (Kjærvi és Bushman, 2021). Emiatt valószínűleg jellemző rájuk az ingerlékenység is, hiszen az ingerlékeny temperamentum és a impulzivitás között átfedés mutatkozik, ide tartozik például a hangulat instabilitása és reaktivitása is (Perugi és Akiskal, 2002).

H₆: Feltételezzük, hogy a ciklotím temperamentum előre jelzi a Mania szerelmi stílus előfordulásának valószínűségét.

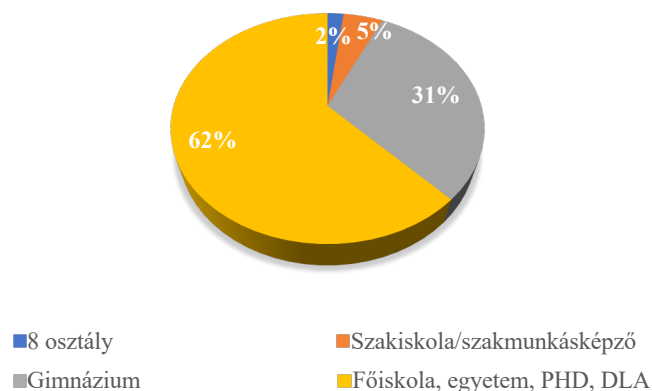
Ez azért valószínűsíthető, mert a ciklotím temperamentumra jellemző a hirtelen hangulatingadozás, alacsony önbizalom és a túlzott magabiztosság váltakozása, a változó energiaszint és önértékelés (Akiskal et al., 2005), a Mania szerelmi stílus pedig megszállott, féltékeny, érzelmileg intenzív és labilis, jellemző rá a szeretet ismételt megerősítésének igénye, vagyis az rendkívül ingadozó érzelmek és önértékelés (J. A. Lee, 1977).

2.3. A vizsgálati minta

A vizsgálatban 203 személy vett részt, közülük 170 nő. Átlagéletkoruk 35,5 év volt (SD = 12,1). Az egyetlen vizsgálati feltétel az volt, hogy a résztvevő töltsen be a 18. életévét. Ahogy az 1. ábra mutatja, a minta nagy része felsőfokú végzettséggel rendelkezik, a 2. ábrán pedig látszik, hogy a családi állapotot tekintve a jelentősebb rész valamilyen párkapcsolati formában él. A gyermekesek és a gyermektelenek körülbelül hasonló arányban oszlanak meg, 53% a gyermektelenek, 47% a gyermekkel rendelkezők aránya. A résztvevőket elsősorban ismerősök révén, illetve Facebook csoportokban toboroztuk. A kérdőíveket is Facebookon, illetve Messengeren terjesztettük.

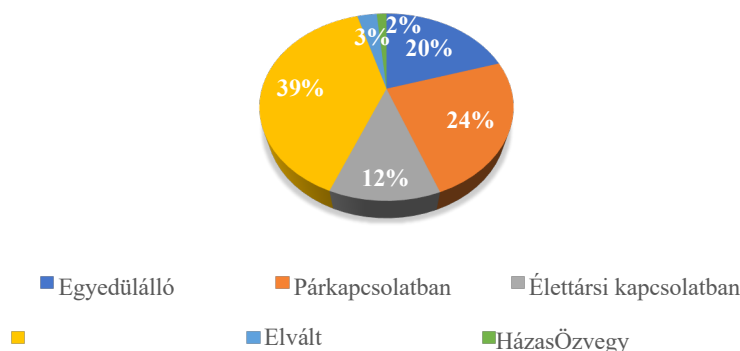
1. ábra

A minta legmagasabb iskolai végzettség szerinti eloszlása

1. ábra

A minta családi állapot szerinti eloszlása

2.4. Mérészközök

A vizsgálat során online felületen elérhető önbevalláson alapuló kérdőíveket alkalmaztunk. A válaszadás önkéntes alapon, anonim módon zajlott. A kitöltés előtt egy rövid tájékoztató szöveget olvashattak a résztvevők, a „Folytatás” gombra kattintva pedig beleegyezésüket adták a vizsgálatban való részvételhez és igazolták, hogy elmúltak 18 évesek.

A tesztcsomag része volt egy rövid demográfiai kérdőív, A Rövid Sötét Tetrád Kérdőív (Paulhus et al., 2021), a TEMPS-A Temperamentum kérdőív rövidített magyar változata (Lang et al., 2018), a Szerelmi Attitűdök Kérdőív magyar adaptációja (Meskó és Zsidó, 2022), a Hűtlenség Kérdőív (Nagurney és Thornton, 2011) és a Szakítási Stratégiák Kérdőív (Collins és Gillath, 2012).

A vizsgálatához szükséges etikai engedélyem száma: UD-IP-2024/009.

2.4.1. Rövid Sötét Tetrád Kérdőív

A mérőeszköz 28 itemet tartalmaz. A tételeket 5-fokú Likert-típusú skálán kell értékelni az Egyáltalán nem értek egyet (1) és a Teljesen egyetértek (5) végpontok között. Négy alskálája a

machiavellizmus, nárcizmus, pszichopátia és a szadizmus szubklinikai formáit méri. Minden alskálához 7 tétel tartozik. A skálakon elért magasabb pontszám intenzívebb kifejeződését jelöli a mért személyiségvonásoknak. (Paulhus et al., 2021). A kutatásban saját fordítást használtunk. Jelen vizsgálatban a kérdőív belső konzisztencia mutatói a következőképpen alakultak: a teljes skála Cronbach alfa értéke: 0,85. Az alskálák Cronbach alfa értékei: machiavellizmus: 0,66, nárcizmus: 0,79, pszichopátia: 0,65, szadizmus: 0,79.

2.4.2. TEMPS-A Temperamentum kérdőív, rövidített változat

Az eredeti TEMPS-A (Akiskal et al., 2005) alapján létrehozott mérőeszköz 40 állítást tartalmaz, a válaszadónak igennel vagy nemmel kell jelölnie, hogy az adott állítás jellemző-e rá, vagy nem. Az 5 alskála méri az 5 affektív temperamentum típust, ezek a depresszív, ciklotím, hipertím, ingerlékeny és szorongó típusok. A tételek pontozásánál az „igen” válasz 1 pontot, a „nem” válasz 0 pontot ér. A vizsgálatban használt magyar rövid változatot Láng András és munkatársai készítették (Lang et al., 2018).

Jelen vizsgálatban a kérdőív belső konzisztencia mutatói a következőképpen alakultak: a teljes skála Cronbach alfa értéke: 0,77. Az alskálák Cronbach alfa értékei: depresszív: 0,84, ciklotím: 0,82, hipertím: 0,54, ingerlékeny: 0,64, szorongó: 0,85.

2.4.3. Szerelmi Attitűdök Kérdőív rövidített változat

A mérőeszköz (Hendrick et al., 1998) 24 tételből áll, négy-négy tétel mind a hat szerelmi stílusra, ezek az Eros, Ludus, Storge, Pragma, Mania, Agape, amelyeket 5 pontos Likertskálán kell értékelni. Magyar adaptációját, a Szerelmi Attitűdök Kérdőívet (LAS-HSF) Meskó Norbert és Zsidó András Norbert készítették (Meskó és Zsidó, 2022). Jelen vizsgálatban a kérdőív belső konzisztencia mutatói a következőképpen alakultak: a teljes skála Cronbach alfa értéke: 0,77. Az alskálák Cronbach alfa értékei: Eros: 0,84, Ludus: 0,71, Storge: 0,84, Pragma: 0,73, Mania: 0,74, Agape: 0,85.

2.4.4. Hűtlenség Kérdőív

A Hűtlenség kérdőív (The Infidelity Questionnaire) ellenőrzőlista formátumú és 19 állításból áll. A résztvevőknek meg kell határozniuk, hogy az egyes állításokat hűtlenségnek tekintik-e vagy sem. 5 alskálája az Egyéb elköteleződés, a Szexuális tevékenység, a Fantázia, a Szuggesztivitás és a Bizalom. A kérdőívet kifejezetten egy vizsgálathoz (Nagurney és Thornton, 2011) készítették, ahol a Cronbach alfa értéke 0,76 volt. A kutatásban saját fordítást használtunk. Jelen vizsgálatban a teljes skála Cronbach alfa értéke: 0,75.

2.4.5. Szakítási stratégiák kérdőív

A szakítási stratégiákat vizsgáló 43 tétel közül harminchét tétel Baxter (1982) szakítási stratégiák mérőeszközéből származik. Ezek a tételek négyféle elszakadási stratégiát mérnek: elkerülés/visszavonulás, manipuláció, pozitív hangnem és nyílt konfrontáció. További három elemet használtak Sprecher és munkatársai (2010) munkájából, amelyek nem szerepeltek a Baxter mérésben. Ezt még három új tétellel kiegészítették, így állt össze a hétféle szakítási stratégiát tartalmazó végleges kérdőív. Ezek az elkerülés/visszavonulás, pozitív hangnem/önvád, nyílt konfrontáció, költségátruházás, manipuláció, távolságtartó/közvetett kommunikáció és a de-eszkaláció. A résztvevőknek egy 1-től (soha) 7-ig (rendkívül gyakran) terjedő skálán kell meghatározni, milyen gyakran használják az egyes stratégiákat a romantikus partnerrel való szakításnál (Collins és Gillath, 2012). A kutatásban saját fordítást használtunk. Jelen vizsgálatban a kérdőív belső konzisztencia mutatói a következőképpen alakultak: a teljes skála Cronbach alfa értéke: 0,90. Az alskálák Cronbach alfa értékei: elkerülés/visszavonulás: 0,92, pozitív hangnem/önvád: 0,81, nyílt konfrontáció: 0,84, költségátruházás: 0,85, manipuláció: 0,87, távolságtartó/közvetett kommunikáció: 0,77 és a de-eszkaláció: 0,73.

2.4.6. Demográfiai kérdőív

A demográfiai kérdőív hat rövid kérdésből áll, amelyek a válaszadó korára, nemére, végzettségére, foglalkozására, családi állapotára kérdeznek rá, illetve arra, hogy van-e a válaszadónak gyermeke.

2.5. A vizsgálat eredményei

Az elemzéshez a Jamovi statisztikai programot használtuk. Először a skálák megbízhatóságát ellenőriztük. A skálák megbízhatósága megfelelőnek bizonyult, viszont bizonyos alskálák (machiavellizmus, pszichopátia, hipertím és ingerlékeny temperamentumok) nem érték el a megbízhatósághoz elfogadható 0,70-es Cronbach alfa értéket.

A mintáról összességében elmondható, hogy a válaszadókra nem annyira jellemzőek a sötét vonások. Ahogy a 2. táblázatban látszik, hogy maximálisan adható 5 ponthoz képest az alskálák átlagpontoszámai viszonylag alacsonyak voltak.

2. táblázat

A minta Sötét Tetrád vonások szerinti leíró statisztikája

Skála	Fő	Átlag	Szórás	Minimum	Maximum
machiavellizmus	203	3,04	0,68	1,29	5,00
narcizmus	203	2,65	0,74	1,00	4,71
pszichopátia	203	2,09	0,63	1,00	4,29
szadizmus	203	1,84	0,72	1,00	5,00

A 3. táblázatban látszik, hogy a hipertím teperamentum volt a a legjellemzőbb a mintára, a depresszív pedig a legkevésbé. Összességében nem igazán jellemző az affektív temperamentumok magas szintje a mintában.

3. táblázat

A minta affektív temperamentumok szerinti leíró statisztikája

Skála	Fő	Átlag	Szórás	Minimum	Maximum
depresszív	203	0,20	0,24	0,00	1,00
ciklotím	199	0,37	0,29	0,00	1,00
hipertím	203	0,66	0,22	0,00	1,00
ingerlékeny	203	0,43	0,23	0,00	1,00
szorongó	203	0,39	0,42	0,00	1,00

A szerelmi stílusok közül a mintára leginkább az Eros (szenvedélyes, romantikus szerelem), legkevésbé a Ludus (játszmázó, elköteleződés nélküli szerelem) volt jellemző. Ez látszik a 4. táblázatban. Az Eroson kívül a többi szerelmi stílus nem is igazán jellemző. Ami érdekes, hogy az Agape, az önzetlen, önfeláldozó szerelem, ami Lee szerint inkább eszményi, mint létező típus és szerinte nagyon ritka, itt a mintában ehhez képest viszonylag magas átlagpontoszámot kapott.

4. táblázat

A minta szerelmi stílusok szerinti leíró statisztikája

Skála	Fő	Átlag	Szórás	Minimum	Maximum
Eros	198	4,15	0,82	1,00	5,00

Ludus	198	1,77	0,82	1,00	5,00
Storge	197	2,23	1,14	1,00	5,00
Pragma	197	2,03	0,89	1,00	4,50
Mania	197	2,13	0,89	1,00	5,00
Agape	197	2,87	1,05	1,00	5,00

A hűtlenséggel kapcsolatban, ahogy az 5. táblázatban látszik, a minta leginkább a szexuális tevékenységeket tartja hűtlenségnek, a legkevésbé pedig a fantázián alapuló tevékenységeket, mint például fantáziálást a partneren kívül valaki másról. Viszonylag magas átlagpontszáma lett az egyéb elköteleződés faktornak is, ami kötődést jelent egy kapcsolaton kívüli félhez érzelmi és testi szempontból.

5. táblázat

A minta hűtlenséggel kapcsolatos vélekedés szerinti leíró statisztikája

Skála	Fő	Átlag	Szórás	Minimum	Maximum
Egyéb elköteleződés	201	0,79	0,31	0,00	1,00
Szexuális tevékenység	201	0,95	0,13	0,00	1,00
Fantázia	201	0,17	0,23	0,00	1,00
Szuggesztivitás	201	0,48	0,26	0,00	1,00
Bizalom	201	0,48	0,44	0,00	1,00

A mintára a legjellemzőbb szakítási stílus a nyílt konfrontáció, ami egy tiszta, őszinte módja a szakítási szándék közlésének. A kapcsolat felbontását kezdeményező fél megfelelő időt és helyet talál a beszélgetéshez és nyíltan elmondja az érzéseit, szándékait a partnernek. A legkevésbé jellemző a manipulációs stílus (például egy harmadik féllel megüzenni a szakítási szándékot) és a közvetett kommunikáció (például a Facebook státusz megváltoztatásával, vagy sms-ben jelezni a szakítási szándékot) voltak.

6. táblázat

A minta szakítási stratégiák szerinti leíró statisztikája

Skála	Fő	Átlag	Szórás	Minimum	Maximum
Elkerülés/visszavonás	201	3,18	1,49	1,00	6,91

Pozitív hangnem/önvád	198	3,66	1,20	1,00	6,90
Nyílt konfrontáció	197	5,04	1,58	1,00	7,00
Költségátruházás	197	2,26	1,39	1,00	7,00
Manipuláció	197	1,57	0,99	1,00	6,80
Távolságtartó/közvetett kommunikáció	197	1,68	1,14	1,00	6,50
De-eszkaláció	197	2,62	1,21	1,00	6,60

H₁: Feltételezzük, hogy akik a pszichopátia skálán magasabb pontszámot érnek el, azokra jobban jellemző az ingerlékeny temperamentum.

Ehhez a hipotézishez Spearman-féle korrelációt használtunk. A 7. táblázatban látszik (lásd: Mellékletek), hogy az ingerlékeny temperamentum és a pszichopátia vonás átlagértéke szignifikáns együttjárást mutat ($r_s(201) = 0,382$; $p < 0,001$), ezért a hipotézist elfogadjuk. További erős együttjárásokat találtunk az ingerlékeny temperamentum és a machiavellizmus ($r_s(201) = 0,197$; $p = 0,005$), az ingerlékeny temperamentum és a nárcizmus ($r_s(201) = 0,406$; $p < 0,001$) és az ingerlékeny temperamentum és a szadizmus ($r_s(201) = 0,282$; $p < 0,001$), a depresszív temperamentum és a machiavellizmus ($r_s(201) = 0,189$; $p = 0,007$), a depresszív temperamentum és a pszichopátia ($r_s(201) = 0,193$; $p = 0,006$), a depresszív temperamentum és a szadizmus ($r_s(201) = 0,265$; $p < 0,001$), a ciklotím temperamentum és a machiavellizmus ($r_s(197) = 0,337$; $p < 0,001$), a ciklotím temperamentum és a pszichopátia ($r_s(197) = 0,287$; $p < 0,001$), a ciklotím temperamentum és a szadizmus ($r_s(197) = 0,404$; $p < 0,001$), a hipertím temperamentum és a nárcizmus ($r_s(200) = 0,285$; $p < 0,001$) között, illetve a hipertím temperamentum és a szadizmus között negatív együttjárás mutatkozott ($r_s(200) = -0,208$; $p = 0,003$).

H₂: Feltételezzük, hogy akik a machiavellizmus, a nárcizmus, a pszichopátia és a szadizmus skálákon magasabb pontszámot érnek el, azokra jobban jellemző a manipulációs szakítási stratégia.

Ehhez a hipotézishez Spearman-féle korrelációt használtunk. A 8. táblázatban látszik (lásd: Mellékletek), hogy a manipuláció szakítási stratégia és a Sötét Tetrád összes vonásának átlagértéke szignifikáns együttjárást mutat. Machiavellizmus ($r_s(195) = 0,355$; $p < 0,001$),

nárcizmus ($r_s(195) = 0,201$; $p = 0,005$), pszichopátia ($r_s(195) = 0,290$; $p < 0,001$) és szadizmus ($r_s(195) = 0,214$; $p = 0,002$), ezért a hipotézist elfogadjuk.

Szignifikáns eredményeket találtunk még a költségátruházás és a machiavellizmus ($r_s(195) = 0,296$; $p < 0,001$), a költségátruházás és a szadizmus ($r_s(195) = 0,179$; $p = 0,012$) és a deeszkaláció és a szadizmus ($r_s(195) = 0,183$; $p = 0,010$) között.

H₃: Feltételezzük, hogy akik a machiavellizmus skálán magasabb pontszámot érnek el, azokra jobban jellemző a Ludus szerelmi stílus.

Ehhez a hipotézishez Spearman-féle korrelációt használtunk. A 9. táblázatban látszik (lásd: Mellékletek), hogy a Ludus szerelmi stílus és a machiavellizmus átlagértékei között szignifikáns pozitív korreláció van ($r_s(196) = 0,339$; $p < 0,001$), ezért a hipotézist elfogadjuk.

További szignifikáns eredményeket találtunk még a Mania és az összes Sötét Tetrád vonás között, machiavellizmus ($r_s(195) = 0,334$; $p < 0,001$), nárcizmus ($r_s(195) = 0,235$; $p < 0,001$), pszichopátia ($r_s(195) = 0,277$; $p < 0,001$), szadizmus ($r_s(195) = 0,197$; $p = 0,005$), a Pragma és a nárcizmus között ($r_s(195) = 0,190$; $p = 0,008$), illetve a Ludus és a nárcizmus ($r_s(196) = 0,152$; $p = 0,033$) és a Ludus és a pszichopátia között ($r_s(196) = 0,178$; $p = 0,012$).

H₄: Feltételezzük, hogy a szexuális tartalmú telefonbeszélgetést és a szextinget (szexuálisan túlfűtött üzenetek és képek küldése telefonon) kevésbé valószínű, hogy hűtlenségnek tartják azok, akik magasabb értékeket érnek el a machiavellizmus, a nárcizmus, a pszichopátia és a szadizmus skálákon.

Ehhez a hipotézishez független mintás t-próbát használtunk. Kérdésenként csoportosítottuk a 4 sötét vonás tesztpontszámának átlagait.

Szexuális tevékenység, 4. kérdés: A partnerünkön kívül mással szexuális tartalmú telefonbeszélgetést folytatni

A következő szignifikáns eredményeket kaptuk:

A *machiavellizmus* esetében a független mintás t-próba eredménye $t(198) = 3,32$, $p = 0,001$, a csoportok leíró statisztikájából pedig látszik, hogy a nemmel válaszolók (0 csoport, $M = 3,5$; $SD = 0,609$) szignifikánsan magasabb machiavellizmus átlagértékekkel rendelkeznek, mint az igennel válaszolók (1 csoport, $M = 2,99$; $SD = 0,051$).

A *nárcizmus* esetében a független mintás t-próba eredménye $t(198) = 2,05$, $p = 0,041$, a csoportok leíró statisztikájából pedig látszik, hogy a nemmel válaszolók (0 csoport, $M = 2,96$; $SD = 0,805$) szignifikánsan magasabb nárcizmus átlagértékekkel rendelkeznek, mint az igennel válaszolók (1 csoport, $M = 2,61$; $SD = 0,727$).

A *pszichopátia* esetében a független mintás t-próba eredménye $t(198) = 2,75$, $p = 0,006$, a csoportok leíró statisztikájából pedig látszik, hogy a nemmel válaszolók (0 csoport, $M = 2,43$; $SD = 0,665$) szignifikánsan magasabb pszichopátia átlagértékekkel rendelkeznek, mint az igennel válaszolók (1 csoport, $M = 2,04$; $SD = 0,615$).

A *szadizmus* esetében a független mintás t-próba eredménye $t(198) = 4,06$, $p < 0,001$, a csoportok leíró statisztikájából pedig látszik, hogy a nemmel válaszolók (0 csoport, $M = 2,40$; $SD = 1,041$) szignifikánsan magasabb szadizmus átlagértékekkel rendelkeznek, mint az igennel válaszolók (1 csoport, $M = 1,76$; $SD = 0,637$).

Szexuális tevékenység, 5. kérdés: Sexting (telefonon szexuálisan túlfűtött üzeneteket vagy fotókat küldeni)

Ennél a kérdésnél csak három vonásnál találtunk szignifikáns eredményt, a pszichopátiánál a független mintás t-próba eredménye $t(198) = 1,64$; $p = 0,103$. A többi három vonás esetében a következő szignifikáns eredményeket kaptuk:

A *machiavellizmus* esetében a független mintás t-próba eredménye $t(198) = 2,24$, $p = 0,026$, a csoportok leíró statisztikájából pedig látszik, hogy a nemmel válaszolók (0 csoport, $M = 3,54$; $SD = 0,494$) szignifikánsan magasabb machiavellizmus átlagértékekkel rendelkeznek, mint az igennel válaszolók (1 csoport, $M = 3,02$; $SD = 0,693$).

A *nárcizmus* esetében a független mintás t-próba eredménye $t(198) = 2,10$, $p = 0,037$, a csoportok leíró statisztikájából pedig látszik, hogy a nemmel válaszolók (0 csoport, $M = 3,15$; $SD = 0,779$) szignifikánsan magasabb nárcizmus átlagértékekkel rendelkeznek, mint az igennel válaszolók (1 csoport, $M = 2,63$; $SD = 0,728$).

A *szadizmus* esetében a független mintás t-próba eredménye $t(198) = 3,80$, $p < 0,001$, a csoportok leíró statisztikájából pedig látszik, hogy a nemmel válaszolók (0 csoport, $M = 2,71$; $SD = 1,241$) szignifikánsan magasabb szadizmus átlagértékekkel rendelkeznek, mint az igennel válaszolók (1 csoport, $M = 1,80$; $SD = 0,676$).

A hipotézist részben elfogadjuk, egyedül az 5. kérdésnél, a pszichopátia esetében nem kaptunk szignifikáns eredményt, a többi esetben igen.

H₅: Feltételezzük, hogy az ingerlékeny temperamentum előre jelzi a nárcizmus vonás magasabb szintjét.

Ehhez a hipotézishez lineáris regresszióval vizsgáltuk meg a változókat. Az eredmények azt mutatják, hogy a modell szignifikáns ($R^2 = 0,187$, $F(1, 201) = 46,1$; $p < 0,001$) és az ingerlékeny temperamentum szignifikáns prediktora a nárcizmus vonás magasabb szintjének ($t = 6,79$; $p < 0,001$), becslés együtthatója (1,35) azt jelzi, hogy az ingerlékeny temperamentum értékének egy egységnyi növekedése körülbelül 3,86 szorosára növeli a nárcizmus értékét, ezért a hipotézist elfogadjuk.

H₆: Feltételezzük, hogy a ciklotím temperamentum előre jelzi a Mania szerelmi stílus előfordulásának valószínűségét.

Ehhez a hipotézishez lineáris regresszióval vizsgáltuk meg a változókat. Az eredmények azt mutatják, hogy a modell szignifikáns ($R^2 = 0,83$; $F(1, 191) = 17,3$; $p < 0,001$) és a ciklotím temperamentum szignifikáns prediktora a Mania szerelmi stílusnak ($t = 4,16$; $p < 0,001$), becslés együtthatója (0,883) azt jelzi, hogy a ciklotím temperamentum értékének egy egységnyi növekedése körülbelül 0,883 szorosára növeli a nárcizmus értékét, ezért a hipotézist elfogadjuk.

2.6. Az eredmények értelmezése

Az első hipotézisnél feltételeztük, hogy akik a pszichopátia skálán magasabb pontszámot érnek el, azokra jobban jellemző az ingerlékeny temperamentum. Ezt a vizsgálat alátámasztotta, a pszichopátia és az ingerlékeny temperamentum között pozitív korreláció van, ami azért is lehet, mert a pszichopátia vonás magasabb szintjével rendelkező emberek impulzívabbak (Jones és Paulhus, 2011) és agresszívebbek (Paál, 2014) és az ingerlékeny temperamentum átfedést mutat az impulzivitással (Perugi és Akiskal, 2002).

A második hipotézisnél feltételeztük, hogy akik a machiavellizmus, a nárcizmus, a pszichopátia és a szadizmus skálákon magasabb pontszámot érnek el, azokra jobban jellemző a manipulációs szakítási stratégia. Ezt a vizsgálat alátámasztotta, a Sötét Tetrád összes vonása és a manipuláció szakítási stratégia között pozitív korreláció van, ami azért lehet, mert ezekre

a vonásokra jellemző a manipulatív viselkedés, az érzéketlenség és az empátia hiánya (Furnham et al., 2013), ami hasonló stílusú szakítási stratégiát feltételez.

A harmadik hipotézisnél feltételeztük, hogy akik a machiavellizmus skálán magasabb pontszámot érnek el, azokra jobban jellemző a Ludus szerelmi stílus. Ezt a vizsgálat alátámasztotta, a machiavellizmus és a Ludus szerelmi stílus között pozitív korreláció van, ami azért lehet, mert hasonlóságot mutatnak a manipuláció (Furnham et al., 2013) és a hűtlenségre való hajlam (Cooper és Peterson, 1980; J. A. Lee, 1977) szempontjából is.

A negyedik hipotézisnél feltételeztük, hogy a szexuális tartalmú telefonbeszélgetést és a szextinget (szexuálisan túlfűtött üzenetek és képek küldése telefonon) kevésbé valószínű, hogy hűtlenségnek tartják azok, akik magasabb értékeket érnek el a machiavellizmus, a nárcizmus, a pszichopátia és a szadizmus skálákon. Ezt a vizsgálat részben alátámasztotta, csak az egyik kérdésnél, és egyedül a pszichopátia esetében nem sikerült. A Sötét Tetrádra jellemző az érzéketlenség és az empátia hiánya (Buckels et al., 2013; Paulhus, 2014), amik hűtlenségre hajlamosítanak (Schmitt, 2004), ezért valószínűleg megengedőbbek magukkal a hűtlenség bizonyos formáival kapcsolatban. A két kérdést a minta által leginkább hűtlenségnek tartott kategóriából, a szexuális hűtlenségből választottuk ki, és szándékosan olyanok mellett döntöttünk, ami nem feltételez konkrét fizikai kapcsolatot, viszont szexuálisan erősen túlfűtött tevékenységekről van szó mégis.

Az ötödik hipotézisnél feltételeztük, hogy az ingerlékeny temperamentum előre jelzi a nárcizmus vonás magasabb szintjét. Ezt a vizsgálat alátámasztotta. Ennek oka lehet, hogy a nárcisztikus egyének impulzívabbak (Jones és Paulhus, 2011) és agresszívebbek (Kjærviik és Bushman, 2021) és az ingerlékeny temperamentum és a impulzivitás között több hasonlóság is van, ilyen például a hangulat instabilitása és reaktivitása is (Perugi és Akiskal, 2002).

A hatodik hipotézisnél feltételeztük, hogy a ciklotím temperamentum előre jelzi a Mania szerelmi stílus előfordulásának valószínűségét. Ezt a vizsgálat alátámasztotta, ami azért lehet, mert a ciklotím temperamentumban gyakoriak a hirtelen hangulátváltások, az önbizalom erős ingadozása és a változó önértékelés (Akiskal et al., 2005), illetve a magas szintű impulzivitás (Turek et al., 2020). Ehhez pedig hasonló a Mania szerelmi stílus, ami megszállott, féltékeny, érzelmileg intenzív és labilis, jellemző rá a szeretet ismételt megerősítésének igénye, vagyis az rendkívül ingadozó érzelmek és önértékelés (J. A. Lee, 1977).

1. Következtetések, limitáció

A vizsgálat azt nézte, hogy a Sötét Tetrád vonásai (machiavellizmus, nárcizmus, pszichopátia és szadizmus) és a párkapcsolatokat befolyásoló egyes változók (szerelmi stílus, affektív temperamentumok, szakítási stratégiák, hűtlenséggel kapcsolatos vélekedés) között vannak-e együttjárások, vannak-e a sötét vonások magasabb szintjével rendelkezőkre jellemzőbbek ezek között.

Az eredmények azt mutatták, hogy szignifikáns kapcsolat van a vizsgált változók és sötét vonások között, a hipotéziseket nagyrészt sikerült alátámasztani. Ezek szerint a pszichopátiában magasabb értékeket elérőkre jellemzőbb az ingerlékeny temperamentum, a Sötét Tetrád összes vonására jellemző a manipulációs szakítási stratégia, ez megfelel a szakirodalmi adatoknak is (Brewer et al., 2023), a szexuális tartalmú telefonbeszélgetést és a szextinget (kivéve pszichopátia) az alacsonyabb Sötét Tetrád pontszámúakkal ellentétben nem tartják hűtlenségnek, a machiavellizmusra jellemző a Ludus (játszmázó, elköteleződés nélküli és manipulatív) szerelmi stílus, illetve a ciklotím temperamentum együttjárást mutat a Mania szerelmi stílussal.

A hipotéziseken kívül is születtek szignifikáns eredmények a korrelációk során. Így minden vonáshoz sikerült jellemző stílusokat párosítani. Ezeket foglalja össze a 10. táblázat. Ezek alapján elmondhatjuk, hogy mind a négy sötét vonásra jellemző az ingerlékeny temperamentum, ami miatt nagyrészt lehagoltak lehetnek, sokszor tolakodóak, erőszakosak és rendkívül kritikusak. Viselkedésükre jellemző lehet a nyugtalanság és az impulzivitás. Mogorvák, panaszkodóak, elégedetlenek, hajlamosak a dühre és a féltékenységre (Akiskal et al., 2005; Pléh, 2021). Szerelmi attitűdjükre a Mania szerelmi stílus jellemző, amit ahogy a neve is jelzi (a görög örület szóból származik) a szerelemben nagy mélységek és magasságok, szélsőséges féltékenység, megszállottság kíséri, érzéseik átlépik a racionális kontroll határait, a kielégülés náluk csak egy pillanatig tart, majd folyamatos megújításra szorul (J. A. Lee, 1973, 1977). Kapcsolataik felbontásakor jellemzően a manipuláció szakítási stratégiát használják, kerülik a nyílt, őszinte kommunikációt és az empatikusabb stratégiákat és taktikázva, „kiszivárogtatva”, akár egy harmadik félen keresztül adják tudtára a másik félnek a szakítási szándékot (Collins és Gillath, 2012).

Ami egyedi, hogy a nárcizmus összefügg a hipertím temperamentummal, ami a temperamentumok közül a legtöbb adaptív tulajdonsággal rendelkezik. Életvidám, extrovertált, vicces, optimista, magabiztos, tele van ötletekkel, jól kommunikál, mozgékony, kevés az alvási igénye, fáradhatatlan, szeret főnök lenni, céltudatos és kockázatvállaló, jellemző rá a

hangulati-érzelmi intenzitás és a magas energiaszint (Akiskal et al., 2005; Pléh, 2021; Turek et al., 2020).

A szadizmusra egyedülként jellemző a de-eszkalációs szakítási stratégia, az, hogy a szakítási helyzet intenzitásának és súlyosságának csökkentése érdekében halogatják a szakítást, megvárják a „megfelelő” időt, lekicsinylik a problémát és a kapcsolat fontosságát is, hogy a feszült és konfliktusos helyzetben megnyugtassák magukat (Collins és Gillath, 2012).

A pszichopátián kívül az összes vonásra jellemző még a költségátruházás és a távolságtartó, közvetett kommunikáció a szakítási helyzetben. Ezek is empátiát nélkülöző módszerek, hiszen például szándékosan rosszindulatúakká, követelőzőkké és kellemetlenné válnak a kapcsolatban azért, hogy a másik fél tegye meg az első lépést a szakítás irányába, illetve közvetett kommunikációs módszereket használnak a szakításhoz, például sms-ben jelzik a kapcsolat végét, vagy azzal, hogy megváltoztatják státuszukat a közösségi médiában (Collins & Gillath, 2012).

A sötét vonásokra (kivéve a szadizmus) jellemző a a Ludus szerelmi stílus. Előnyben részesítik az elköteleződés nélküli kapcsolatokat, ahol akár párhuzamosan több partnerrel is kapcsolatot tartanak fent. Jellemző a játszómázás, a manipuláció és a szerelem komolytalan játékként való felfogása (J. A. Lee, 1973, 1977).

A sötét vonásokra a depresszív temperamentum és a ciklotím temperamentum jellemző még, tehát jellemzően pesszimisták, erősen önkritikusak, borúlátóak és túlzottan aggodalmaskodók, megjelenhetnek náluk hirtelen ellentétes és labilis hangulatváltozások, változó energiaszint és önértékelés és emellett a tehetségesség és dilettánság váltakozása is. A nárcizmus viszont kivételt képez ez alól, ami azért érdekes, mert a szakirodalmi adatok szerint a nárcisztikus egyének hajlamosak az impulzivitásra (Jones és Paulhus, 2011) és a ciklotím temperamentum erősen korrelál a magas szintű impulzivitással (Turek et al., 2020).

10. táblázat

A Sötét Tetrád vonásaival erős együttjárást mutató affektív temperamentumok, szerelmi stílusok és szakítási stratégiák

	affektív temperamentum	szerelmi stílus	szakítási stratégia
machiavellizmus	depresszív ciklotím ingerlékeny	Ludus Mania	költségátruházás manipuláció távolságtartó/közvetett kommunikáció

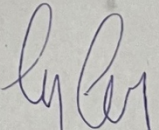
nárcizmus	hipertim ingerlékeny	Ludus Mania	költségátruházás manipuláció távolságtartó/közvetett kommunikáció
pszichopátia	depresszív ciklotím ingerlékeny	Ludus Mania	manipuláció
szadizmus	depresszív ciklotím ingerlékeny - hipertim	Mania	költségátruházás manipuláció de- eszkaláció

A vizsgálat korlátai közé tartozik az önbevalláson alapuló kérdőívek használata, illetve, hogy a minta nagy arányban nőkből állt, akik között a szakirodalmi adatok szerint eleve alacsonyabb a sötét vonások szintje, mint a férfiakban (Neumann et al., 2022). A vizsgálat elméleti és gyakorlati jelentősége abban van, hogy egyrészt eredményeivel hozzájárul a sötét személyiségjegyek érzelmeit, interperszonális kapcsolatait, kapcsolati dinamikáit vizsgáló kutatásokhoz, másrészt segíthet a szakembereknek mélyebben megismerni, illetve megérteni, hogy hogyan formálják ezek a vonások a párkapcsolatokat, ami kiegészítheti például a pszichoterápiás módszereket a sötét személyiségjegyekkel rendelkező egyénnel, illetve a velük párkapcsolatban lévővel folytatott terápiás folyamatban. Segíthet a terápia során annak tudatosítása, hogy ezek az emberek milyen mintázattal szeretnek, kötődnek, és az, hogy figyelembe vesszük, hogy náluk másképpen működnek ezek a folyamatok, mint a többi embernél. A kutatás újszerűsége abban van, hogy eddig még az affektív temperamentumok és a Sötét Tetrád vonásai közötti összefüggésekről nem jelent meg kutatás, így ehhez a területhez új eredményekkel járul hozzá. További kutatások témája lehet a sötét vonások és az affektív temperamentumok mélyebb kapcsolatainak feltárása, akár a párkapcsolatokon kívül más mindennapi élethez kapcsolódó kontextusokban is meg lehetne vizsgálni az összefüggéseiket (pl. munka területén).

NYILATKOZAT

Kijelentem, hogy mesterséges intelligencia alkalmazást/programot (pl. képkalkoló, szövegalkotó) nem használtam a dolgozat készítése során. Jelen nyilatkozat aláírásával tudomásul veszem, hogy amennyiben bizonyítható, hogy a dolgozatot nem magam készítettem, illetve mesterséges intelligencia alkalmazás/program segítségét vettem igénybe vagy a dolgozattal kapcsolatban szerzői jogi jogsértés ténye merül fel, a Szekció megtagadja a dolgozat befogadását.

Dátum: 2025.01.14.

Lampé Zsófia

- Agnew, C. R., Van Lange, P. A. M., Rusbult, C. E., & Langston, C. A. (1998). Cognitive interdependence: Commitment and the mental representation of close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(4), 939–954. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.4.939>
- Akiskal, H. S., & Akiskal, K. K. (2007). In search of Aristotle: Temperament, human nature, melancholia, creativity and eminence. *Journal of Affective Disorders*, 100(1–3), 1–6. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2007.04.013>
- Akiskal, H. S., Akiskal, K. K., Haykal, R. F., Manning, J. S., & Connor, P. D. (2005). TEMPS-A: progress towards validation of a self-rated clinical version of the Temperament Evaluation of the Memphis, Pisa, Paris, and San Diego Autoquestionnaire. *Journal of Affective Disorders*, 85(1–2), 3–16. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2004.12.001>
- Akiskal, H. S., Bourgeois, M. L., Angst, J., Post, R., Möller, H.-J., & Hirschfeld, R. (2000). Re-evaluating the prevalence of and diagnostic composition within the broad clinical spectrum of bipolar disorders. *Journal of Affective Disorders*, 59, S5–S30. [https://doi.org/10.1016/S0165-0327\(00\)00203-2](https://doi.org/10.1016/S0165-0327(00)00203-2)
- Akiskal, H. S., & Mallya, G. (1987). Criteria for the “soft” bipolar spectrum: treatment implications. *Psychopharmacology Bulletin*, 23(1), 68–73.
- Akiskal, H. S., Placidi, G. F., Maremmanni, I., Signoretta, S., Liguori, A., Gervasi, R., Mallya, G., & Puzantian, V. R. (1998). TEMPS-I: delineating the most discriminant traits of the cyclothymic, depressive, hyperthymic and irritable temperaments in a nonpatient population. *Journal of Affective Disorders*, 51(1), 7–19. [https://doi.org/10.1016/S01650327\(98\)00152-9](https://doi.org/10.1016/S01650327(98)00152-9)
- American Psychiatric Association. (1994). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders. (DSM-IV)*. American Psychiatric Association.
- American Psychiatric Association. (2013a). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. American Psychiatric Association. <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- American Psychiatric Association. (2013b). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. American Psychiatric Association. <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- Back, M. D., Küfner, A. C. P., Dufner, M., Gerlach, T. M., Rauthmann, J. F., & Denissen, J. J. A. (2013). Narcissistic admiration and rivalry: Disentangling the bright and dark sides of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 105(6), 1013–1037. <https://doi.org/10.1037/a0034431>
- Banks, S. P., Altendorf, D. M., Greene, J. O., & Cody, M. J. (1987). An examination of relationship disengagement: Perceptions, breakup strategies and outcomes. *Western Journal of Speech Communication*, 51(1), 19–41. <https://doi.org/10.1080/10570318709374250>
- Baxter, L. A. (1982). Strategies for ending relationships: Two studies. *Western Journal of Speech Communication*, 46(3), 223–241. <https://doi.org/10.1080/10570318209374082>
- Belsky, J., Steinberg, L., & Draper, P. (1991). Childhood Experience, Interpersonal Development, and Reproductive Strategy: An Evolutionary Theory of Socialization. *Child Development*, 62(4), 647. <https://doi.org/10.2307/1131166>
- Bereczkei, T., Birkás, B., & Kerekes, Z. (2007). Önzetlenség idegenek iránt. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 62(4), 449–473. <https://doi.org/10.1556/mpszle.62.2007.4.2>

- Bereczkei, T., Birkas, B., & Kerekes, Z. (2010). The Presence of Others, Prosocial Traits, Machiavellianism. *Social Psychology*, 41(4), 238–245.
<https://doi.org/10.1027/18649335/a000032>
- Besser, A., & Priel, B. (2010). Grandiose Narcissism Versus Vulnerable Narcissism in Threatening Situations: Emotional Reactions to Achievement Failure and Interpersonal Rejection. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 29(8), 874–902.
<https://doi.org/10.1521/jscp.2010.29.8.874>
- Bird, M. H., Butler, M. H., & Fife, S. T. (2007). The Process of Couple Healing Following Infidelity. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 6(4), 1–25.
https://doi.org/10.1300/J398v06n04_01
- Bonfá-Araujo, B., Lima-Costa, A. R., Hauck-Filho, N., & Jonason, P. K. (2022). Considering sadism in the shadow of the Dark Triad traits: A meta-analytic review of the Dark Tetrad. *Personality and Individual Differences*, 197, 111767.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2022.111767>
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: Retrospect and prospect. *American Journal of Orthopsychiatry*, 52(4), 664–678. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1982.tb01456.x>
- Bradley, R., Shedler, J., & Westen, D. (2006). Is the appendix a useful appendage? An empirical examination of depressive, passive-aggressive (negativistic), sadistic, and selfdefeating personality disorders. *Journal of Personality Disorders*, 20(5), 524–540.
<https://doi.org/10.1521/pedi.2006.20.5.524>
- Brewer, G., Parkinson, M., Pickles, A., Anson, J., & Mulinder, G. (2023). Dark Triad traits and relationship dissolution. *Personality and Individual Differences*, 204, 112045.
<https://doi.org/10.1016/J.PAID.2022.112045>
- Buckels, E. E. (2018). *The psychology of everyday sadism*. University of British Columbia.
- Buckels, E. E., Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2013). Behavioral Confirmation of Everyday Sadism. *Psychological Science*, 24(11), 2201–2209.
<https://doi.org/10.1177/0956797613490749>
- Buckels, E. E., Trapnell, P. D., Andjelovic, T., & Paulhus, D. L. (2019). Internet trolling and everyday sadism: Parallel effects on pain perception and moral judgment. *Journal of Personality*, 87(2), 328–340. <https://doi.org/10.1111/jopy.12393>
- Buckels, E. E., Trapnell, P. D., & Paulhus, D. L. (2014). Trolls just want to have fun. *Personality and Individual Differences*, 67, 97–102.
<https://doi.org/10.1016/J.PAID.2014.01.016>
- Buss, D. M., & Shackelford, T. K. (1997). Human aggression in evolutionary psychological perspective. *Clinical Psychology Review*, 17(6), 605–619.
[https://doi.org/10.1016/S02727358\(97\)00037-8](https://doi.org/10.1016/S02727358(97)00037-8)
- Campbell, W. K., & Foster, C. A. (2002). Narcissism and Commitment in Romantic Relationships: An Investment Model Analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(4), 484–495. <https://doi.org/10.1177/0146167202287006>
- Chabrol, H., Bronchain, J., Morgades Bamba, C. I., & Raynal, P. (2020). The Dark Tetrad and radicalization: personality profiles in young women. *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression*, 12(2), 157–168.
<https://doi.org/10.1080/19434472.2019.1646301>
- Chabrol, H., Van Leeuwen, N., Rodgers, R., & Séjourné, N. (2009). Contributions of psychopathic, narcissistic, Machiavellian, and sadistic personality traits to juvenile delinquency. *Personality and Individual Differences*, 47(7), 734–739.
<https://doi.org/10.1016/J.PAID.2009.06.020>
- Charny, I. W., & Parnass, S. (1995). The impact of extramarital relationships on the continuation of marriages. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 21(2), 100–115.
<https://doi.org/10.1080/00926239508404389>

- Christie, R., & Geis, F. L. (1970). *Studies in Machiavellianism*. Elsevier.
<https://doi.org/10.1016/C2013-0-10497-7>
- Cleckley, H. C. (1976). *The mask of sanity; an attempt to reinterpret the so-called psychopathic personality*. (9th ed.). Mosby Medical Library.
- Collins, T. J., & Gillath, O. (2012). Attachment, breakup strategies, and associated outcomes: The effects of security enhancement on the selection of breakup strategies. *Journal of Research in Personality*, 46(2), 210–222. <https://doi.org/10.1016/J.JRP.2012.01.008>
- Collison, K. L., Vize, C. E., Miller, J. D., & Lynam, D. R. (2018). Development and preliminary validation of a five factor model measure of Machiavellianism. *Psychological Assessment*, 30(10), 1401–1407. <https://doi.org/10.1037/pas0000637>
- Cooke, D. J., & Michie, C. (2001). Refining the construct of psychopathy: Towards a hierarchical model. *Psychological Assessment*, 13(2), 171–188.
<https://doi.org/10.1037/1040-3590.13.2.171>
- Cooper, S., & Peterson, C. (1980). Machiavellianism and spontaneous cheating in competition. *Journal of Research in Personality*, 14(1), 70–75.
[https://doi.org/10.1016/0092-6566\(80\)90041-0](https://doi.org/10.1016/0092-6566(80)90041-0)
- Dahling, J. J., Whitaker, B. G., & Levy, P. E. (2009). The Development and Validation of a New Machiavellianism Scale. *Journal of Management*, 35(2), 219–257.
<https://doi.org/10.1177/0149206308318618>
- Duan, J., Yang, Z., Zhang, F., Zhou, Y., & Yin, J. (2021). Aggressive behaviors in highly sadistic and highly impulsive individuals. *Personality and Individual Differences*, 178, 110875. <https://doi.org/10.1016/J.PAID.2021.110875>
- Duncan, Z., & March, E. (2019). Using Tinder® to start a fire: Predicting antisocial use of Tinder® with gender and the Dark Tetrad. *Personality and Individual Differences*, 145, 9–14. <https://doi.org/10.1016/J.PAID.2019.03.014>
- Edershire, E. A., & Wright, A. G. C. (2021). Fluctuations in grandiose and vulnerable narcissistic states: A momentary perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 120(5), 1386–1414. <https://doi.org/10.1037/pspp0000370>
- Emmons, R. A. (1987). Narcissism: Theory and measurement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 11–17. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.1.11>
- Fromm, E. (1973). *The Anatomy of Human Destructiveness*. Holt Rinehart Winston.
- Furnham, A., Richards, S. C., & Paulhus, D. L. (2013). The Dark Triad of Personality: A 10 Year Review. *Social and Personality Psychology Compass*, 7(3), 199–216.
<https://doi.org/10.1111/spc3.12018>
- Glover, N., Miller, J. D., Lynam, D. R., Crego, C., & Widiger, T. A. (2012). The Five-Factor Narcissism Inventory: A Five-Factor Measure of Narcissistic Personality Traits. *Journal of Personality Assessment*, 94(5), 500–512.
<https://doi.org/10.1080/00223891.2012.670680>
- Gonzalez, J. M., & Greitemeyer, T. (2018). The relationship between everyday sadism, violent video game play, and fascination with weapons. *Personality and Individual Differences*, 124, 51–53. <https://doi.org/10.1016/J.PAID.2017.11.045>
- Gunnthorsdottir, A., McCabe, K., & Smith, V. (2002). Using the Machiavellianism instrument to predict trustworthiness in a bargaining game. *Journal of Economic Psychology*, 23(1), 49–66. [https://doi.org/10.1016/S0167-4870\(01\)00067-8](https://doi.org/10.1016/S0167-4870(01)00067-8)
- Hare, R. D. (1999). Psychopathy as a risk factor for violence. *Psychiatric Quarterly*, 70(3), 181–197. <https://doi.org/10.1023/A:1022094925150>
- Hare, R. D. (2003). *The Hare Psychopathy Checklist-Revised*. Multi-Health Systems.
- Hendrick, C., Hendrick, S. S., & Dicke, A. (1998). The Love Attitudes Scale: Short Form.

- Journal of Social and Personal Relationships*, 15(2), 147–159.
<https://doi.org/10.1177/0265407598152001>
- Houlcroft, L., Bore, M., & Munro, D. (2012). Three faces of Narcissism. *Personality and Individual Differences*, 53(3), 274–278. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.03.036>
- Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2009). Machiavellianism. In M. R. Leary & R. H. Hoyle (Eds.), *Handbook of individual differences in social behavior* (pp. 93–108). The Guilford Press.
- Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2011). The role of impulsivity in the Dark Triad of personality. *Personality and Individual Differences*, 51(5), 679–682.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.04.011>
- Jones, D. N., & Weiser, D. A. (2014). Differential infidelity patterns among the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 57, 20–24.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2013.09.007>
- Kapoor, H. (2015). The Creative Side of the Dark Triad. *Creativity Research Journal*, 27(1), 58–67. <https://doi.org/10.1080/10400419.2014.961775>
- Karpman, B. (1948). THE MYTH OF THE PSYCHOPATHIC PERSONALITY. *American Journal of Psychiatry*, 104(9), 523–534. <https://doi.org/10.1176/ajp.104.9.523>
- KENDALL, R. E. (1988). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 3rd ed., revised (*DSM-III-R*). *American Journal of Psychiatry*, 145(10), 1301–1302.
<https://doi.org/10.1176/ajp.145.10.1301>
- Kinsey, A. C., Pomeroy, W. R., & Martin, C. E. (2003). Sexual Behavior in the Human Male. *American Journal of Public Health*, 93(6), 894–898.
<https://doi.org/10.2105/AJPH.93.6.894>
- Kjærviik, S. L., & Bushman, B. J. (2021). The link between narcissism and aggression: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 147(5), 477–503.
<https://doi.org/10.1037/bul0000323>
- Körmendi, A., & Szklénárik, P. (2013). A pszichopátia elméletei. *Alkalmazott Pszichológia*, 3, 29–59.
- Kowalski, C. M., Di Pierro, R., Plouffe, R. A., Rogoza, R., & Saklofske, D. H. (2020). Enthusiastic Acts of Evil: The Assessment of Sadistic Personality in Polish and Italian Populations. *Journal of Personality Assessment*, 102(6), 770–780.
<https://doi.org/10.1080/00223891.2019.1673760>
- Kraepelin. (1921). Über Entwurzelung. *Zeitschrift Für Die Gesamte Neurologie Und Psychiatrie*, 63(1), 1–8. <https://doi.org/10.1007/BF02872606>
- Lang, A., Papp, B., Inancsi, T., Dome, P., Gonda, X., Rihmer, Z., & Belteczki, Z. (2018). The development of a short version of TEMPS-A in Hungarian non-clinical samples. *Neuropsychopharmacologia Hungarica : A Magyar Pszichofarmakologiai Egyesület Lapja = Official Journal of the Hungarian Association of Psychopharmacology*, 20(1), 4–13.
- Lee, J. A. (1973a). *The colors of love: An exploration of the ways of loving*. New Press.
- Lee, J. A. (1973b). *The colors of love: An exploration of the ways of loving*. New Press.
- Lee, J. A. (1977). A Typology of Styles of Loving. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 3(2), 173–182. <https://doi.org/10.1177/014616727700300204>
- Lee, S. A. (2019). The Dark Tetrad and callous reactions to mourner grief: Patterns of annoyance, boredom, entitlement, schadenfreude, and humor. *Personality and Individual Differences*, 137, 97–100. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.08.019>
- Luchner, A. F., Houston, J. M., Walker, C., & Alex Houston, M. (2011). Exploring the relationship between two forms of narcissism and competitiveness. *Personality and Individual Differences*, 51(6), 779–782. <https://doi.org/10.1016/J.PAID.2011.06.033>
- McHoskey, J. W. (2001). Machiavellianism and personality dysfunction. *Personality and*

- Individual Differences*, 31(5), 791–798. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(00\)00187-2](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(00)00187-2)
- McIlwain, D. (2003). Bypassing empathy: A Machiavellian theory of mind and sneaky power. In B. Repacholi & V. Slaughter (Eds.), *Individual differences in theory of mind: Implications for typical and atypical development* (pp. 39–66). Psychology Press.
- Meskó, N., & Zsidó, A. N. (2022). Adaptív algoritmusok a párválasztásban: A Szerelmi Attitűdök Kérdőív magyar rövid változata (LAS-HSF). *Magyar Pszichológiai Szemle*, 77(3), 385–403. <https://doi.org/10.1556/0016.2022.00030>
- Metts, S. (1989). An Exploratory Investigation of Deception in Close Relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6(2), 159–179. <https://doi.org/10.1177/026540758900600202>
- Nagurney, A., & Thornton. (2011). What is infidelity? Perceptions based on biological sex and personality. *Psychology Research and Behavior Management*, 51. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S16876>
- Nell, V. (2006). Cruelty's rewards: The gratifications of perpetrators and spectators. *Behavioral and Brain Sciences*, 29(3), 211–224. <https://doi.org/10.1017/S0140525X06009058>
- Neumann, C. S., Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2022). Examining the Short Dark Tetrad (SD4) Across Models, Correlates, and Gender. *Assessment*, 29(4), 651–667. <https://doi.org/10.1177/1073191120986624>
- Newman, J. P., Patterson, C. M., & Kosson, D. S. (1987). Response perseveration in psychopaths. *Journal of Abnormal Psychology*, 96(2), 145–148. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.96.2.145>
- O'Meara, A., & Hammond, S. (2016). The Sadistic Impulse and Relating to Others. In *Relating Theory – Clinical and Forensic Applications* (pp. 277–291). Palgrave Macmillan UK. https://doi.org/10.1057/978-1-137-50459-3_21
- Paál, T. (2014). A Sötét Hármás - A narcizmus, a machiavellizmus és a pszichopátia evolúciós gyökerei. In P. Gyuris, N. Meskó, & R. Tisljár (Eds.), *Az evolúció árnyoldala - A lelki betegségek és az alternatív szexualitás darwini elemzése* (pp. 136–161). Akadémiai Kiadó.
- Paál, T., & Bereczkei, T. (2006). Elmeteoría, együttműködés, machiavellizmus: a felnőttkori elmeolvasó képesség hatása a társas kapcsolatokra. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 61(4), 511–532. <https://doi.org/10.1556/mpszle.61.2006.4.1>
- Paal, T., & Bereczkei, T. (2007). Adult theory of mind, cooperation, Machiavellianism: The effect of mindreading on social relations. *Personality and Individual Differences*, 43(3), 541–551. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2006.12.021>
- Patrick, C. J. (2018). Psychopathy as masked pathology. In C. J. Patrick (Ed.), *Handbook of psychopathy* (2nd ed., pp. 3–21). The Guilford Press.
- Patrick, C. J., Fowles, D. C., & Krueger, R. F. (2009). Triarchic conceptualization of psychopathy: Developmental origins of disinhibition, boldness, and meanness. *Development and Psychopathology*, 21(3), 913–938. <https://doi.org/10.1017/S0954579409000492>
- Paulhus, D. L. (2014). Toward a Taxonomy of Dark Personalities. *Current Directions in Psychological Science*, 23(6), 421–426. <https://doi.org/10.1177/0963721414547737>
- Paulhus, D. L., Buckels, E. E., Trapnell, P. D., & Jones, D. N. (2021). Screening for Dark Personalities. *European Journal of Psychological Assessment*, 37(3), 208–222. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000602>
- Paulhus, D. L., & Dutton, D. G. (2016). Everyday sadism. In *The dark side of personality: Science and practice in social, personality, and clinical psychology*. (pp. 109–120).

- American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/14854-006>
- Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The Dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36(6), 556–563. [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(02\)00505-6](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(02)00505-6)
- Perugi, G., & Akiskal, H. S. (2002). The soft bipolar spectrum redefined: focus on the cyclothymic, anxious-sensitive, impulse-dyscontrol, and binge-eating connection in bipolar II and related conditions. *Psychiatric Clinics of North America*, 25(4), 713–737. [https://doi.org/10.1016/S0193-953X\(02\)00023-0](https://doi.org/10.1016/S0193-953X(02)00023-0)
- Pfattheicher, S., Keller, J., & Knezevic, G. (2019). Destroying things for pleasure: On the relation of sadism and vandalism. *Personality and Individual Differences*, 140, 52–56. <https://doi.org/10.1016/J.PAID.2018.03.049>
- Pincus, A. L., & Roche, M. J. (2011). Narcissistic grandiosity and narcissistic vulnerability. In Campbell W. K. & Miller J. D. (Eds.), *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments* (pp. 31–40). John Wiley & Sons, Inc.
- Pléh, C. (2021). *Pszichológia* (C. Pléh, Ed.). Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789634546399>
- Pompili, M., Forte, A., Palermo, M., Stefani, H., Lamis, D. A., Serafini, G., Amore, M., & Girardi, P. (2012). Suicide risk in multiple sclerosis: A systematic review of current literature. *Journal of Psychosomatic Research*, 73(6), 411–417. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2012.09.011>
- Pompili, M., Rihmer, Z., Akiskal, H. S., Innamorati, M., Iliceto, P., Akiskal, K. K., Lester, D., Narciso, V., Ferracuti, S., Tatarelli, R., De Pisa, E., & Girardi, P. (2008). Temperament and Personality Dimensions in Suicidal and Nonsuicidal Psychiatric Inpatients. *Psychopathology*, 41(5), 313–321. <https://doi.org/10.1159/000146069>
- Raffagnino, R., & Puddu, L. (2018). Love Styles in Couple Relationships: A Literature Review. *Open Journal of Social Sciences*, 06(12), 307–330. <https://doi.org/10.4236/jss.2018.612027>
- Raskin, R. N., & Hall, C. S. (1979). A Narcissistic Personality Inventory. *Psychological Reports*, 45(2), 590–590. <https://doi.org/10.2466/pr0.1979.45.2.590>
- Rauthmann, J. F. (2012). The Dark Triad and Interpersonal Perception: Similarities and Differences in the Social Consequences of Narcissism, Machiavellianism, and Psychopathy. *Social Psychological and Personality Science*, 3(4), 487–496. <https://doi.org/10.1177/1948550611427608>
- Reidy, D. E., Zeichner, A., & Seibert, L. A. (2011). Unprovoked Aggression: Effects of Psychopathic Traits and Sadism. *Journal of Personality*, 79(1), 75–100. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2010.00691.x>
- Repacholi, B., Slaughter, V., Pritchard, M., & Gibbs, V. (2003). Theory of mind, Machiavellianism, and social functioning in childhood. In B. Repacholi & V. Slaughter (Eds.), *Individual differences in theory of mind* (pp. 67–99). Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9780203488508>
- Ronningstam, E. F. (2005). *Identifying and understand the narcissistic personality*. Oxford University Press.
- Rose, P. (2002). The happy and unhappy faces of narcissism. *Personality and Individual Differences*, 33(3), 379–391. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(01\)00162-3](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(01)00162-3)
- Russell, T. D., Doan, C. M., & King, A. R. (2017). Sexually violent women: The PID-5, everyday sadism, and adversarial sexual attitudes predict female sexual aggression and coercion against male victims. *Personality and Individual Differences*, 111, 242–249. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.02.019>

- Russell, T. D., & King, A. R. (2017). Mean girls: PID-5 personality traits and everyday sadism predict hostile femininity. *Personality and Individual Differences*, 104, 252–257. <https://doi.org/10.1016/J.PAID.2016.08.020>
- Schmitt, D. P. (2004). Patterns and Universals of Mate Poaching Across 53 Nations: The Effects of Sex, Culture, and Personality on Romantically Attracting Another Person's Partner. *Journal of Personality and Social Psychology*, 86(4), 560–584. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.86.4.560>
- Smoker, M., & March, E. (2017). Predicting perpetration of intimate partner cyberstalking: Gender and the Dark Tetrad. *Computers in Human Behavior*, 72, 390–396. <https://doi.org/10.1016/J.CHB.2017.03.012>
- Sprecher, S., Felmlee, D., Metts, S., Fehr, B., & Vanni, D. (1998). Factors Associated with Distress Following the Breakup of a Close Relationship. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15(6), 791–809. <https://doi.org/10.1177/0265407598156005>
- Sprecher, S., Zimmerman, C., & Abrahams, E. M. (2010). Choosing Compassionate Strategies to End a Relationship. *Social Psychology*, 41(2), 66–75. <https://doi.org/10.1027/1864-9335/a000010>
- Turek, A., Machalska, K., Chrobak, A., Siwek, M., & Dudek, D. (2020). Impulsiveness and cyclothymic traits of affective temperament as predictors of risky gambling behavior. *Psychiatria Polska*, 54(3), 537–552. <https://doi.org/10.12740/PP/OnlineFirst/110472>
- Geel, M., Goemans, A., Toprak, F., & Vedder, P. (2017). Which personality traits are related to traditional bullying and cyberbullying? A study with the Big Five, Dark Triad and sadism. *Personality and Individual Differences*, 106, 231–235. <https://doi.org/10.1016/J.PAID.2016.10.063>
- Vazire, S., & Funder, D. C. (2006). Impulsivity and the Self-Defeating Behavior of Narcissists. *Personality and Social Psychology Review*, 10(2), 154–165. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr1002_4
- Vázquez, G. H., Tondo, L., Mazzarini, L., & Gonda, X. (2012). Affective temperaments in general population: A review and combined analysis from national studies. *Journal of Affective Disorders*, 139(1), 18–22. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2011.06.032>
- Weeks, G. R., Gambescia, N., & Jenkins, R. E. (2003). *Treating infidelity: Therapeutic dilemmas and effective strategies*. W W Norton & Co.
- White, J. K., Hendrick, S. S., & Hendrick, C. (2004). Big five personality variables and relationship constructs. *Personality and Individual Differences*, 37(7), 1519–1530. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.02.019>
- Whitty, M. T., & Quigley, L. (2008). Emotional and Sexual Infidelity Offline and in Cyberspace. *Journal of Marital and Family Therapy*, 34(4), 461–468. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2008.00088.x>
- Williams, K. M., Nathanson, C., & Paulhus, D. L. (2010). Identifying and profiling scholastic cheaters: Their personality, cognitive ability, and motivation. *Journal of Experimental Psychology: Applied*, 16(3), 293–307. <https://doi.org/10.1037/a0020773>
- Wilson, D. S., Near, D., & Miller, R. R. (1996). Machiavellianism: A synthesis of the evolutionary and psychological literatures. *Psychological Bulletin*, 119(2), 285–299. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.119.2.285>
- Wink, P. (1991). Two faces of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(4), 590–597. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.4.590>
- Zillig, L. M. P., Hemenover, S. H., & Dienstbier, R. A. (2002). What Do We Assess when We Assess a Big 5 Trait? A Content Analysis of the Affective, Behavioral, and Cognitive Processes Represented in Big 5 Personality Inventories. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(6), 847–858. <https://doi.org/10.1177/0146167202289013>